O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI MILLIY KITOB PALATASI

Ҳақсевар, она юрт, мангу бўл обод!

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ

Вилоят ижтимоий-сиёсий газетаси ♦ TOSHKENT HAQIQATI

1928 йил 11 декабрда асос солинган • 1998 йил 12 август, чоршанба • № 63 (11.046) • Эркин нархда сотилади

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ МУСТАҚИЛЛИГИНИНГ ЕТТИ ЙИЛЛИГИ ОЛДИДАН

Истиқлол одимлари

БУНЁДКОРЛИК НАШИДАСИ

Бугун юртимизнинг қайси жойида бўлманг, мустақиллигимизнинг етти йиллиги байрамига қизғин тайёргарликнинг гувоҳи бўласиз. Зеро, ана шу истиқлол туфайлигина халқимиз учун улкан бунёдкорлик ишларига катта йўл очилди.

Мамлакатимизнинг йирик саноат марказларидан бири — Олмалиқ шаҳри қиёфаси ҳам кейинги йилларда таниб бўлмас даражада ўзгариб бормоқда. Кенг ва равон йўллар, миллий услубда қурилган бинолар, маданий-маиший объектлар, савдо расталари кўзни қувонтиради.

Шаҳардаги автобус бекатларини олинг. Илгарилари учтўртта бетон устунга шифер қоқилиб номигагина бекат қуриб қўйиларди. Ҳозир эса... мана, шаҳарга кираверишдаги бекатлардан бири. У ўзига хос тарзда, пишиқ ғиштдан тикланган. Йўловчилар учун барча қулайликлар муҳайё. Ўриндиқлар эллик-олтмиш чоғли одамга етади. Муҳими, қишда қор-ёмғирда, ёзда офтобда қолмайсиз. Йўловчи бекатдаги тижорат дўконидан газета олиб варақлаши, бирон бир яхна ичимлик ичиб, чанқоғини қондириши, овқатланиши мумкин. Сабаби — бекатнинг ўз эгаси бор. Уни шаҳар маъмурлари тадбиркор Исомиддин Мирзаевга уч йил илгари хусусийлаштириб берган.

Сал нарида манзарали пишиқ ғиштдан қурилган яна бир чиройли бино бор. У тадбиркор Абдураззоқ Ҳакимбердиевнинг "Феруз" фирмасига қарашли. Илгарилари бу ер ҳам ташландиқ жой эди. Хусусий тадбиркорликка эрк ва имконият берилди-ю, ҳашамдор тамаддихона ва дўкон қад кўтарди, файзли масканга айланди.

Кўчанинг нариги бетида яқинда қуриб ишга туширилган автостанция салобат билан қад кўтариб турибди.

— Бозорларимизга файз кирганини айтмайсизми, — дейди шаҳар ҳокимининг ўринбосари Отахон Маҳмудов. — Кейинги икки йил ичида марказий бозорни бутунлай қайта қурдик. "Ойдин" даҳасида эса янгисини бунёд этдик.

Дарҳақиқат, автостанциянинг икки томонидан жой олган, миллий услубда қурилган бозор киши эътиборини ўзига тортади. Уларнинг бирида деҳқончилик маҳсулотлари билан савдо қилинса, яна бири — тижоратчилар ихтиёрида. Харидору сотувчилар учун барча қулайликлар мавжуд.

Диққатга сазовор томони шундаки, шаҳардаги бунёдкорлик ишларида мамлакатимизда кичик ва хусусий бизнесни ривожлантиришга кенг йўл очиб берилгани муҳим аҳамиятга эга бўлмоқда. Айни пайтда бу ерда тўрт юздан зиёд киши тадбиркорлик, бир ярим мингдан зиёд киши эса якка тартибдаги меҳнат фаолияти билан шуғулланмоқда. Ана шуларнинг меҳнати билан кўплаб кичик ва хусусий корхона, дўкон ва ошхоналар қад ростлади.

Шаҳар саноатини ривожлантиришда хорижий сармоялардан унумли фойдаланилмоқда. Бунда "Албо" Ўзбекистон — Болгария, "Турон" Ўзбекистон — Америка, "УздЭУтелеком" Ўзбекистон — Жанубий Корея қўшма корхоналарининг ташкил этилгани муҳим аҳамият касб этяпти. Айни пайтда автомобилларни таъмирлаш устахонаси жамоаси чехиялик ишбилармонлар билан ҳамкорликни йўлга қўймоқда. Бу ерда яқин ойлар ичида "Татра" русумли юк машинаси йиғила бошлайди, маҳаллий ёшлардан бир гуруҳи доимий иш билан таъминланади.

Юқоридагилардан кўриниб турибдики, шаҳардаги бунёдкорлик ишларининг салмоқли қисми хусусий тадбиркорларнинг шахсий маблағи ҳамда хорижий сармоялар ҳисобига амалга оширилаётир. Аҳоли турмуш фаровонлигини оширишда маҳаллий бюджет маблағларидан ҳам унумли фойдаланилмоқда. Бу маблағлар асосан газ ва сув қувурларини янгилашга сарфланмоқда. Шунингдек, ободончилик ишларини олиб боришда қўл келяпти. Айни пайтда аҳоли қиш мавсумида анча қийналиб келаётган 7-даҳада қозонхона, янги насос станцияси қурилаётгани, шаҳардаги боғ ва хиёбонларга анча файз кириб қолгани бунга мисол бўла олади. Умуман, мустақиллик байрамигача қуриб ишга тушириладиган иншоотлар талайгина. Марказий хиёбонда ўзига хос сайилгоҳ, болалар кафеси, теннис корти, кимёгарлар шаҳарчасида стадион ва бошқа маданий-маиший объектлар қурилиши жадал бормоқда. Истиқлол берган буюк неъмат — бунёдкорлик нашидаси олмалиқликларнинг эртанги кунига умид ва ишонч уйғотиб, ҳаётига файз киритмоқда.

Неъмат ДУШАЕВ,
ЎзА мухбири.

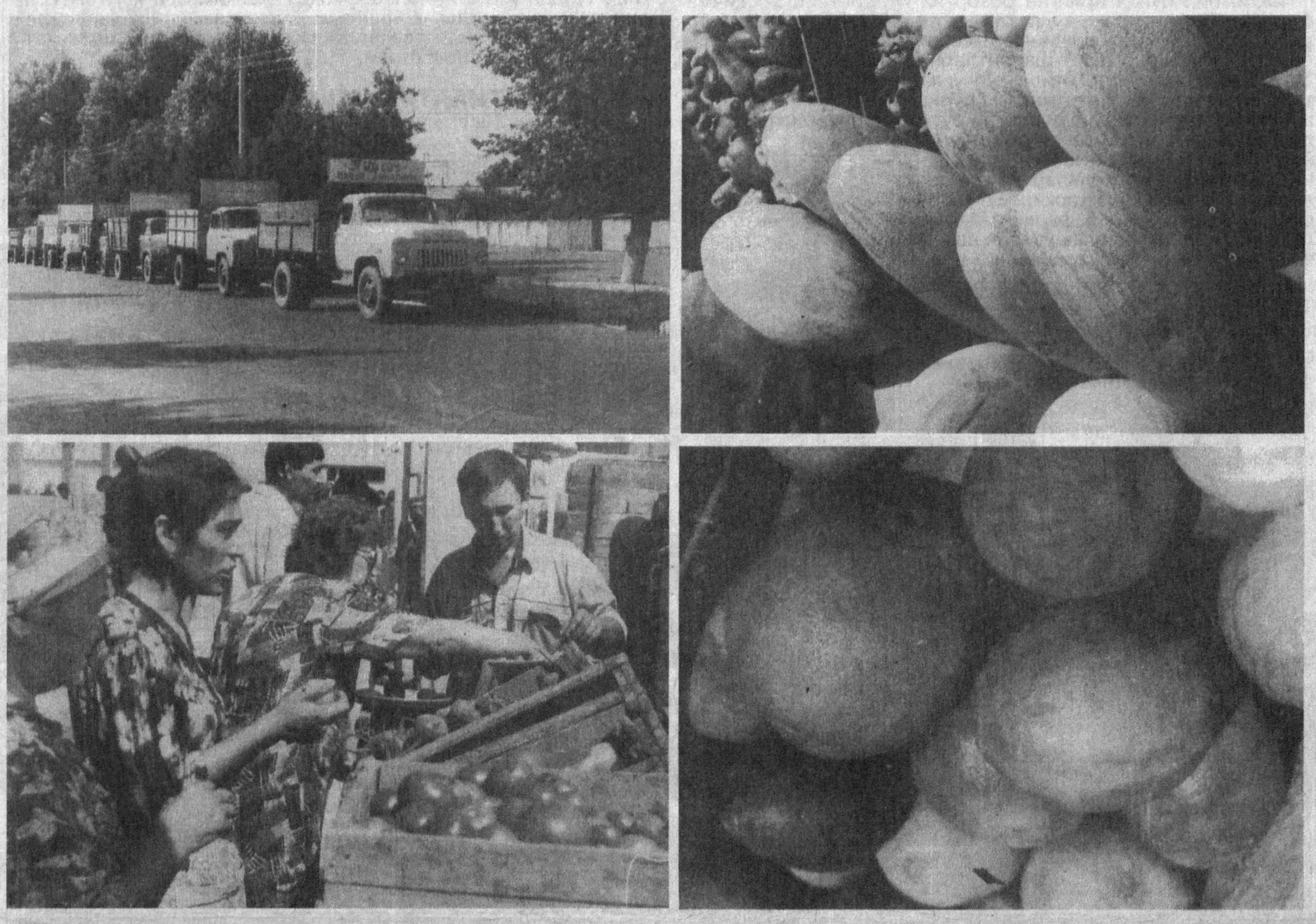

МАЪМУРЧИЛИК

Хурсанд бўлай, кўнглим яйрасин, десангиз деҳқон бозорига боринг, эринмай айланинг. Маъмурчиликни кўриб шодмон бўлмасангиз, биз кафил. Картошка, сабзи, пиёз ва бошқа ноз-неъматлар уюм-уюм. Яшчикларга териб қўйилган олма, узум, ҳақиқдек қизил помидорлар — булар деҳқон меҳнатининг мўъжизаси.

Нархининг арзонлигини айтмайсизми! Энг сархил картошканинг бир килограмми нари борса 20 сўм, помидор 10-15 сўм ва ҳоказо. Булар, бароалла айтиш мумкин, истиқлол самараси! Бу — маъмурчилик, бу — серобгарчилик ҳукуматимиз томонидан қишлоқ хўжалигини ривожлантириш соҳасида ўтказаётган кенг қамровли сиёсатнинг натижаси!

Деҳқонга эрк берилганлиги, ерга эгалик ҳиссини амалда туяётганлиги, ижарачилик, пудратчилик, фермерчилик ҳаракатлари чиндан ҳам авж олдирилганлиги самарасидир. Қисқаси, маъмурчилик — бу мустақилликнинг ғоят ширин, ғоят тотли мевасидир. Буни сиз деярли барча шаҳарларимизнинг ҳар бир ҳудудидаги деҳқон бозорларида бўлганингизда жуда яққол ва аниқ-равшан ҳис этасиз. Деҳқонларга тасаннолар айтасиз.

Юнусобод тумани деҳқон бозорида бўлганимизда ҳам харидорлардан дил сўзларини эшитдик. Улар, айниқса, Қибрай тумани деҳқонларининг ҳиммати, саховатидан миннатдор эканликларини айтдилар.

— Ҳар куни, — дейишди туман мутасаддилари, — деҳқон бозорларига 200-250 тонна сара маҳсулотлар жўнатмоқдамиз. Бунга, айниқса, Туроб Нормуҳамедов номли, "Байтқўрғон" жамоа хўжаликлари, шунингдек, боғдорчилик ва узумчиликка ихтисослашган Ризамат Мусамуҳамедов номли, "Қибрай" жамоа хўжаликларининг деҳқонлари салмоқли ҳисса қўшмоқдалар. Биз жами бўлиб, 31 минг тонна сабзавот тайёрлашни ва шаҳарликларга сотишни мўлжаллаган бўлсак, ҳозирнинг ўзидаёқ 12 минг тонна тайёрладик.

Биз деҳқон маҳсулотининг нисбатан арзонлиги, харидоргирлиги билан қизиққанимизда шундай маълумотни билдик. Сотувни ташкил этиш мутлақо янги услубда олиб борилмоқда. Маҳсулот даладан, боғдан воситачиларсиз тўғридан-тўғри истеъмолчиларга етказиб берилмоқда. Шунинг учун ҳам сифатли ва анча арзон нархда сотилмоқда.

Яна бир гап. Бозор мутасаддилари ҳозирги иқтисодий шароитларни ҳисобга олган ҳолда иш юритмоқдалар. Харидорлар шаҳарга, бозорга қатнаб, овора бўлишмасин деб, аҳоли гавжум жойларда сайёр савдо ҳам уюштирилмоқда.

Қибрайликлар деҳқончилик, боғдорчилик маҳсулотлари билан бир қаторда аҳолига баҳоли-қудрат гўшт, парҳез гўшт, тухум ҳам етказиб бермоқдалар. Бунга Шароф Рашидов номли, "Тошкент" паррандачилик ҳиссадорлик, "Шарқ" ҳиссадорлик жамиятлари паррандабоқарлари, айниқса, салмоқли улуш қўшмоқдалар.

Куни кеча матбуотда эълон қилинган Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг "1998 йил ҳосили мева-сабзавот маҳсулотларини тайёрлаш, қайта ишлаш ва сотиш чора-тадбирлари тўғрисида"ги қарори асосида вилоятимизда маъмурчиликни таъминлаш учун янги тадбирлар ишлаб чиқилиб, амалга оширилмоқда.

Бу тадбирларнинг илк самараси ҳар бир бозорда шундоқ кўзга ташланиб турипти. Бундан мамнун бўлган харидорлар "РАҲМАТ СЕНГА, БОБОДЕҲҚОНИМ" демоқдалар.

Носир ИСАЕВ.

СУРАТЛАРДА: Юнусобод тумани деҳқон бозорларида. Равиль ШАМСУДДИНОВ олган суратлар.

МАСЪУЛЛИК ТУЙҒУСИ

Вилоятимиз шаҳар ва туманларида "Маънавият соатлари" давом этмоқда. Шу йилнинг 8 август куни бу тадбир Юқоричирчиқ туманининг "Ийк ота" ширкат хўжалиги боғида бўлиб ўтди. "Маънавият соатлари"да Паркент, Пскент, Ўртачирчиқ ҳамда Юқоричирчиқ туманларидаги хўжаликлар, корхоналар, ўқув-тарбия муассасалари раҳбарлари, қишлоқ фуқаролар йиғинлари, маҳалла қўмиталари раислари иштирок этдилар.

Қатнашчилар республика Президенти Девонининг бош мутахассиси Қуддус Аъзамов, "Ўзбекистон адабиёти ва санъати" газетасининг бош муҳаррири Аҳмаджон Мелибоев, Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси вилоят бўлимининг раиси, шоира Шарифа Салимоваларнинг сермазмун ва мароқли суҳбатларидан баҳраманд бўлдилар.

"Маънавият соатлари"ни вилоят ҳокимининг муовини Абдукарим Раҳимбердиев бошқарди. У республикамиз, вилоятимизда етти йил ичида эришилган ютуқларни қайд этар экан, ҳали зиммамизда иқтисодий-ижтимоий ислоҳотларни муваффақиятли поёнига етказиш, мамлакатимизда демократик давлат қуриш, маънавий етук, баркамол авлодни вояга етказиш борасида катта вазифалар турганлигини таъкидлади. Уларни рўёбга чиқаришда, аввало, раҳбарнинг маънавияти, билими, салоҳияти, Ватан олдида турган ўз бурчини қай даражада англаши муҳим аҳамият касб этишини алоҳида қайд қилди. "Маънавият соатлари"дан мақсад — ана шу раҳбарлар тафаккурини бойитиш, дунёқарашларини кенгайтириш ва билимларини чуқурлаштириш учун уларда масъуллик туйғусини уйғотишдир, деди вилоят ҳокими муовини.

Тадбир ниҳоясида биз қатор иштирокчилар билан суҳбатлашдик.

УЛУҒ ФАЗИЛАТЛИ ХАЛҚМИЗ

СУЯР ҚУРБОНҚУЛОВ,
Ўртачирчиқ тумани ҳокимининг муовини

— Вилоят ҳокимининг қарори билан шаҳар ва туманларда ўтказилаётган "Маънавият соатлари" бизнинг бу борада олиб бораДиган ишларимизни йўлга қўйишда муҳим аҳамият касб этиши тайин. Энг муҳими, "Маънавият раҳбардан бошланади", деган ғоя мулоқотларда суҳбатлари билан қатнашаётганлар сўзларининг асосий ўзаги бўлди. Хусусан, шоира Шарифа Салимованинг бир гапи ҳаммамизга таъсир қилди. У паркентликларнинг бир-бирларига бўлган меҳр-оқибатлари хусусида сўзлаб, бу туманда ҳашар анъана даражасидан ўтиб, қандайдир ички қонунга айланганини эътироф этди.

Бу — халқимизнинг чиндан ҳам буюк фазилати, юксак маънавият эгаси эканлигидан далолатдир. Лекин кўп шаҳар ва туманларда ҳозир бу анъана тарк этилган. Оғир бўлса ҳам айтай, савобли иш билан боғлиқ юмушлар ҳақида сўз борса ҳам баъзиларнинг кўз олдига фақат пул кўринадиган бўлиб қолган. Шу маънода бугунги суҳбатларнинг ҳар бири ўзига хос аҳамиятлидир.

Яна бир гап. Йиғилишда таъкидланганидек мактаблар ўқувчилари орасида кийиниш, юриш-туришда табақалар пайдо бўлгани рост. Савдогарлик билан шуғулланаётганларнинг болалари ялтир-юлтирларга берилиб кетишди, механизаторлар, деҳқонларнинг фарзандлари уларни кўриб ўксинишмоқда. Натижада улар ҳам ота-оналарининг қурбини ҳисобга олмай ортиқча талаблар қўймоқдалар.

Бу борада биз — раҳбарлар жиддий ўйлашимиз керак. Ўқувчиларда билимга, китобга қизиқишни уйғотишимиз зарур. Ҳар бир инсон юксак маънавиятга фақат китоблар орқали эришади. Афсуски, биз шуни биламиз, гапирамиз, аммо ижросига келганда кўпчилигимиз лоқайдмиз. "Маънавият соатлари" шу лоқайдликдан қутилиб, ҳар бир раҳбарнинг мазкур масалага масъулиятини оширишга хизмат қилади.

Маънавият соатлари

ЎЗИМИЗДАН БОШЛАЙЛИК

Тоҳир ХОЛТОЕВ,
Паркент туманидаги "Бойқозон" ижара хўжалиги раиси

Мен бу суҳбатлардан ўзимга кўп нарса олдим. Ҳақиқатан ҳам раҳбар маънавиятга эга бўлмаса иқтисодий ишларда ҳам кўзланган мақсадларга эришиш қийин. Чунки, пок, аҳлоқли, билимдон, ўз Ватанига чин дилдан меҳр қўйган кишигина республикамизнинг буюклигини таъминлашга ҳисса қўша олади. Бу борада Қуддус Аъзамов, Аҳмаджон Мелибоевларнинг хорижий мамлакатлар, хусусан, Жанубий Корея, Япония, АҚШ мамлакатларидаги кишилар маънавияти, яъни халқаро маънавият хусусидаги суҳбатлари алоҳида ибратли бўлди. Бу давлатлардаги фуқароларнинг ватанпарварлик туйғусини қаранг. Японияда давлат гимни бир кунда бир неча бор айтилиши, давлат байроғи маъмурий идорада ҳам, хонадонда ҳам, иш жойида ҳам ифтихор билан осиб қўйилиши чиндан ҳавас қиларли-ку, ахир. Ёки АҚШдаги шаҳар кўчалари ҳудудларини ораста сақлаш учун фуқароларнинг жон куйдиришлари, қонунга хилоф бирон-бир иш рўй бергудек бўлса, иккинчи бир фуқаро бу ишни содир этган одамни огоҳлантириши, ҳатто яхши маънода ҳукуматга "чақимчилик" қилиши, умуман ҳар бир шахс ўз юртининг нуфузини кўтаришга интилиши билан боғлиқ мисоллар кимни ўйлантирмайди, дейсиз.

Суҳбатлар давомида яна шу нарсалар маълум бўлдики, бизнинг аждодларимиз маънавияти ана шундай қудратли давлатларга манба бўлган экан. Масалан, Ибн Сино таълимоти Англиянинг ўқув муассасаларида 500 йил давомида ўқитилганлигининг ўзиёқ кишида ғурур уйғотади.

Мана шуларни ўйлар эканман, етмиш йил ичида биз кўп нарса йўқотганлигимизга яна бир бор ишонч ҳосил қилдим. Мустақиллик ўзлигимизга қайтишга катта имкониятлар бермоқда. Биз республикамизни жон-дилдан севишимиз, унинг обрўсини, шон-шуҳратини кўтариш учун куйиб, ёниб яшашимиз керак.

Саидвали ҲАСАНОВ,
"Тошкент ҳақиқати" мухбири.

ВИЛОЯТ ҲАЁТИ

янгиликлар, одамлар, воқеалар

ТУРКМАНИСТОН БУЮРТМАСИ БАЖАРИЛМОҚДА

АЙНИ КУНЛАРДА вилоятимиздаги барча саноат корхоналари қутлуғ байрам — республикамиз мустақиллигининг етти йиллигини муносиб кутиб олиш учун астойдил ҳаракат қилмоқдалар.

Чирчиқ шаҳридаги "Трансформатор" корхонаси жамоаси ҳам кейинги ойларда ишлаб чиқаришда катта ютуқларни қўлга киритдилар. Топшириқдан ошириб, миллион-миллион сўмлик маҳсулотлар тайёрланди. Корхонада жиҳозланган ўттизга яқин трансформатор турлари хориждаги ҳамда мамлакатимиз ичкарисидаги истеъмолчиларга жўнатилмоқда. Шу кеча-кундузда трансформаторчилар қардош Туркманистон нурчиларининг буюртмасини адо этмоқдалар.

Абдураҳим УМАРБЕКОВ.

ҚУЁШ-ШАМОЛ ҚУВВАТИ — ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИГА

ҚУЁШ ва шамол қувватини электр кучига айлантириш тизимини яратиш йўлида ўзбек олимлари самарали тадқиқотлар олиб боришмоқда.

Шу мақсадда Тошкент электротехника алоқа институтининг Бўстонлиқ туманида жойлашган ўқув-ишлаб чиқариш тажрибахонаси энг замонавий техник қурилмалар билан жиҳозланди.

Жиҳозлаш ишларини Ўзбекистон Фанлар академиясининг академиги, профессор Жўра Абдуллаев бошлиқ бир гуруҳ олимлар амалга оширдилар. Натижада қуёш — шамол қувватидан ҳосил бўлган электр кучи халқ хўжалигининг турли тармоқларида қўллана бошланди.

Акбар АЛИЕВ.

ЙЎЛСОЗЛАР МАЛАКА ОШИРИШМОҚДА

ВИЛОЯТИМИЗ ҳудудида жойлашган республика миқёсидаги "Автомагистраль" бошқармаси қошида ўтган йили йўлсозлар учун малака ошириш курслари ташкил этилган эди.

Унда турли вилоятлардан келган хайрли иш соҳиблари биринчи, иккинчи даражали ва маҳаллий йўлларни таъмирлаш, йўл белгилари ўрнатиш, қопламалар ётқизиш турлари бўйича ўз тажрибаларини оширмоқдалар.

Яқинда курсни 150 нафар киши битирди. Улардан 30 нафари вилоятимиз йўлсозларидир.

Иномжон ХОЛТУРСУНОВ.

ҲАР ШАНБАДА ХАЙРЛИ ИШ

ЮҚОРИЧИРЧИҚ тумани ҳокимлиги қарори билан яқинлашиб келаётган мустақиллик байрами олдидан тозалик ва ободонлаштириш кунлари эълон қилинди.

Бу тадбирга кўра ҳафтанинг ҳар шанбасида қишлоқ фуқаролар йиғини, маҳаллалар, корхоналар, жамоа хўжаликлари, ташкилотлар ва барча муассасалар ўз ҳудудларини орасталаш, чиройига-чирой қўшиш билан шуғулланяптилар.

Шанбалик якунлари ҳокимликнинг бир гуруҳ фаолларидан иборат раёсатда таҳлил этиб борилмоқда.

Ўтган шанбаликда тумандаги 121-Янгибозор акциядорлик корхонаси, "Гулистон" корпорацияси ҳамда "Дўстлик" маҳалласида тадбирлар талаб даражасида ташкил этилганлиги қайд қилинди.

Саид АҲМЕДОВ.

САЙЁҲ САФАРДАН ҚАЙТДИ

Велосипед билан бутун Ўзбекистонни айланиб чиқишга аҳд қилган ўртачирчиқлик Жарилқосим Раҳмонов яқинда яна сафарга чиқиб, Бухоро, Хоразм, Сурхондарё, Қашқадарё вилоятлари ва Қорақалпоғистон республикаси бўйлаб саёҳат қилди.

Аввалги сафарлари давомида сайёҳ анча қийинчилик ва машаққатларни бошидан кечирган, учраган муаммоларни ёлғиз ҳал қилишига тўғри келган эди.

Бу гал Ўзбекистон Велоспорт Федерацияси ҳамюртимизнинг бу саъй-ҳаракатини қўллаб-қувватлаб, уни велосипедчи сайёҳ сифатида расмий ҳужжат билан сафарга кузатди. Ўзбекистон Республикаси мустақиллигининг 7 йиллиги олдидан Тўйтепа—Тошкент—Самарқанд—Бухоро—Урганч, Термиз—Қарши—Нукус—Тошкент йўналишлари бўйлаб саёҳат қилган Ж. Раҳмонов ушбу сафарни муваффақиятли якунлади. Энди Ўзбекистонда у бормаган бирорта гўша қолмади.

Маъмур БОЗОР АЛИ.

Беш тамойил — беш маёқ

7 ЎЗАК

ШАВКАТЛИ юртимиз мустақиллигининг етти йиллигини юксак ифтихор руҳи билан кутиб олар эканмиз, яна бир маротаба мамлакатда содир бўлган, тасаввур қилиш қийин бўлган туб ўзгаришларнинг сирларини мулоҳаза қилишни ихтиёр этдик.

Маълумки, мустақиллик йиллари фаол изланиш, яратиш, таҳлил этишни ўз ичига олган мураккаб давр ҳисобланади. Бу йиллар том маънода халқимизни, юртимизнинг иқтидорли кишиларини, сиёсатчи, назариётчиларини имтиҳондан ўтказди. Сарасини сарага, пучагини пучакка чиқариб ташлади. Охир оқибатда мустақилликнинг ўзи шундай қудратли омилга айландики, у халқ, сиёсатчилар олдига шундай муаммоларни қўйдики, уларнинг ечими бир томондан халқнинг фидойи ўғлонларини беназир тарихий шахсга, мустақилликнинг ўзини эса орқага қайтариб бўлмайдиган жараёнга айлантириб юборди.

Мустақиллик, агар таъбир жоиз бўлса, юртимизга ўзининг илоҳиёна инсонийлиги, меҳнатсеварлиги, оддийлиги, донолиги, ғайратлилиги, мураккаб ижтимоий-сиёсий ҳолатни тезда аниқ ҳис қила олиши, улардан амалий ва назарий хулосалар чиқара олиши, ўзи ишонган нарсага бошқаларни ҳам ишонтира олиши билан уюштириб, халқимизни ижтимоий йўналтирилган барқарор бозор иқтисодиёти, очиқ ташқи сиёсатга эга бўлган кучли демократик-ҳуқуқий давлат, фуқаролик жамиятини барпо этиш томон дадил етаклаб бораётган юртбошини ҳам инъом этди.

Юртбошимизнинг нафақат Ўзбекистон, балки МДҲ ва жуда кўплаб жаҳон мамлакатлари учун услубий қўлланма ролини ўйновчи "Беш тамойил" номи билан аталувчи иқтисодиёт, сиёсат ва ижтимоиёт оламида машҳур кашфиётлари жамиятимиз тараққиётида бениҳоя катта ўрин тутди.

Биринчи қарашда — иқтисодиётнинг сиёсатдан устуворлиги давлатнинг бош ислоҳотчи экани; ҳаётнинг барча соҳасида қонун устун туриши; кучли ижтимоий сиёсат, бозорга тадрижий равишда ўтиш тамойиллари мутлақ алоҳидадек кўринади. Ваҳоланки, мазкур тамойиллар бир-бирлари билан шундай мантиқий бирлик, уйғунликка эгаки, ушбу муштараклик беш тамойилнинг бир услуби, йўл, модел сифатида намоён бўлишини, ишлашини таъминлайди. Ушбу бирликнинг моҳиятини, Ўзбекистоннинг ўз истиқлол ва тараққиёт йўлини ифодаловчи моделнинг қудратини билиш учун дастлаб уларнинг ҳар бирининг мазмунини ва аҳамиятини таҳлил қилмоқ лозим.

Аввал иқтисод, кейин сиёсат

ПРЕЗИДЕНТИМИЗ олға сурган "Ички иқтисодий стратегия ҳар қандай мафкура таъсиридан бутунлай холи бўлиши керак", деган қоида ҳам илмий, ҳам амалий жиҳатдан катта эътиборга лойиқ. Мазкур қоида иқтисоднинг жамият ҳаёти учун бирламчилигидан келиб чиққан. Дарҳақиқат, иқтисодий таълимот тарихидаги кўпгина алломалар ва улкан даҳолар иқтисодий фаолият истеъмол неъматларини яратиш ва уларни ўзлаштиришдан иборат бўлиб, ҳар қандай жамият учун бирламчи бўлишини қайд этишган. Мана шу ғоя жумҳурраис томонидан янада ривожлантирилди. Бу ғоя аҳамиятини фақат Ўзбекистон билан чеклаш нотўғри, у умуминсоний мазмун касб этади. Уни ҳозирги вазият билан шарҳлаш ҳам тўғри бўлмайди, чунки, иқтисоднинг бирламчилиги ҳам ҳозирги, ҳам келажак авлод учун ўз аҳамиятини йўқотмайди. Буюк келажак сари бориш учун ҳозирданоқ унинг пойдевор-тамал тошини қўйиш зарур, бу эса иқтисодни ўнглаш ва ривожлантириш демакдир. Ривожланган мамлакатга айланиш учун Ўзбекистон ўз иқтисодини, аввал, барқарорлаштириши, сўнгра ўстириб бориши керак бўлади. Халқнинг қорнини тўйдирадиган, устини бут қиладиган, унга бошпана берадиган, унинг келажагини бамайлихотир қиладиган куч бу иқтисодий фаолиятдир. Халқ бойлигини ҳар доим унинг яратувчанлик фаолияти оширган. Сиёсий муҳолифлик, тўқнашув ва тўс-тўполон ҳеч қачон моддий манфаат келтирмаган, аксинча, у хўжаликни вайрон қилган, уни издан чиқариб, халқ фаровонлигига путур етказган. Буни англаш учун Тожикистондаги қонли тўқнашувлар қанча иқтисодий зарар келтиргани ёки Кавказдаги ўзаро кураш иқтисодни аянчли аҳволга тушириб, халққа мисли кўрилмаган қимматчилик ва кахатчилик келтирганига назар ташлашнинг ўзи кифоя. Агар биз аҳил бўлиб, миллат, эл-юрт, ватан манфаати йўлида бир тан-бир жон бўлиб, ҳаракат қилсак, бу кони фойда келтиради. Биз мустақилликка эришдик, агар уни иқтисодий жиҳатдан таъминланмасак, яна қайтадан ўзгалар асоратига тушиб қолишимиз мумкин. Ривожланган иқтисод йўқ жойда сиёсий мустақиллик ҳам заиф бўлади. Замонавий иқтисодга эга бўлиш халқаро миқёсда обрў-эътиборга лойиқ бўлиш демакдир. Агар АҚШ ва Япония иқтисодий паҳлавон бўлишмаганда халқаро миқёсда ҳозиргидек юксак мартабага эга бўла олмас эдилар, бу турган гап. Шу ҳақиқатни унутиб бўлмайди.

Иқтисоднинг ўз қонун-қоидалари, сир-асрорлари борки, улар билан ҳисоблашмасликнинг ҳеч бир иложи йўқ. Улар бизнинг эркимиз, хоҳишимиздан қатъий назар ўз кучини намойиш этаверади. Иқтисодий ўсишни инвестицияга, нархни талаб ва таклифга, меҳнат унумдорлигини техника-технология ва ишловчи малакасига боғлиқ экани каби қонун-қоидаларни ҳеч ким, ҳеч қачон бекор қила олмайди. Ҳар доим иқтисод ўз йўлида бораверади, уни тўхтатиш мумкин эмас.

Одамлар айтилган қоидаларини бажо келтирганлардагина фаровон яшаши мумкин. Кимки иқтисод қонунларини назар-писанд қилмаса, унинг косаси оқармайди.

Иқтисодни хароб қиладиган нарса уни сиёсий курашга боғлаб қўйишдир. Президентимизнинг иқтисод мафкурадан холи бўлмоғи керак, деган фикри жуда ўринли ва ўта долзарбдир. Ўтмишда биз иқтисодни мафкуранинг думига айлантириб, ўз нон-насибамизни қийдик, кам ривожланган давлатлар қаторидан ўрин олдик. Тоталитар иқтисодий тизим коммунистик мафкура учун хизмат қилди. Иқтисодий муаммолар ечимига синфий-партиявий ғоялар нуқтаи назаридан қараб келинди. Мафкура иқтисод бошидаги ойболтага айланиб қолди. Иқтисодга мафкуравий ёндошиш азобларини тортяпмиз, ҳозирги танглик ўз-ўзидан пайдо бўлмасдан, уни бизга ўта мафкуралашган иқтисодий тизим мерос қолдирди. Бу меросдан қутилиб, эл бойлигини ошириш учун иқтисод қонунларига амал қилишга йўл очиб бериш зарур. Аммо, бунинг учун ҳар бир киши, ким ва қандай мансабда бўлишидан қатъий назар, айтилган қонунларни, биринчидан, чуқур англаши, иккинчидан, ўз хатти-ҳаракатларини қонунлар талабига мослаштириши керак. Қисқаси иқтисодий заруратга қараб иш тутиш зарур бўлади.

Юқори турмуш даражасининг замини

МАМЛАКАТ сиёсий мустақиллигини иқтисодий мустақилликни таъминламасдан тасаввур этиш мутлақо мумкин эмас. И. А. Каримов айтганларидек: "Ҳозирги даврда сиёсий мустақил Ўзбекистон олдида турган энг муҳим вазифалардан бири — иқтисодий мустақилликни таъминлашдан иборатдир".

Мустақилликнинг дастлабки кунлариданоқ давлатимиз бир ёқлама ривожлантирилган мажруҳ иқтисодиётдан мерос бўлиб қолган, табиий ва минерал-хом ашё захираларидан нотўғри фойдаланиш, ишлаб чиқарувчи кучларни ривожлантириш ва жойлаштиришдаги, нарх белгилашдаги, аҳолининг истеъмол таркибидаги бузилишлар туфайли вужудга келган ғоят кескин муаммоларни якка ўзи ҳал қилишга мажбур бўлди. Маъмурий йўл билан режалаштиришга асосланган иқтисодий муносабатлардан бозор муносабатларига ўтишнинг тартиб ва усулларини ўзи белгилашга тўғри келди. Жаҳон хўжалиги алоқалари тизимига кириш, давлатлараро иқтисодий муносабатларни йўлга қўйишнинг энг мақбул йўллари изланди.

Буларнинг барчаси жамиятни янгилашда, ижтимоий-иқтисодий тараққиётда ўз йўлимизни излашни талаб қилди. Биз танлаб олган йўл ижтимоий йўналтирилган бозор иқтисодиётини шакллантиришга қаратилган йўл эди. Бу йўл жаҳон тажрибасини, шунингдек, халқимизнинг турмуш шароитини, анъаналарини, урф одатларини, турмуш тарзини хар томонлама ҳисобга олишга асосланган йўл эди.

Бу йўл ўз ичига:

ижтимоий йўналтирилган бозор иқтисодиётини босқичма-босқич шакллантириш, қудратли ва тинимсиз ривожланиб борадиган, миллий бойликнинг ортишини, кишилар ҳаёти ва фаолияти учун зарур шарт-шароитларни таъминлайдиган иқтисодий тизимни барпо этиш; кўп укладли иқтисодиётни яратиш, инсоннинг мулкдан маҳрум бўлишига барҳам бериш, ташаббускорлик ва уддабуронликни бутун чоралар билан ривожлантириш негизи бўлган хусусий мулкнинг давлат томонидан ҳимоя қилинишини таъминлаш; корхоналар ва фуқароларга кенг иқтисодий эркинликлар бериш, уларнинг хўжалик фаолиятига давлатнинг бевосита аралашувидан воз кечиш, иқтисодни бошқаришнинг маъмурий-бўйруқбозлик усулларини бартараф этиш, иқтисодий омиллар ва рағбатлантириш воситаларидан кенг фойдаланиш; иқтисодиётда моддий, табиий ва меҳнат ресурсларидан самарали фойдаланишни таъминлайдиган чуқур структуравий ўзгаришлар қилиш, рақобатбардош маҳсулотларни ишлаб чиқариш, жаҳон иқтисодий тизимига қўшилиб бориш; кишиларда янгича иқтисодий фикрлашни шакллантириш, уларнинг дунёқарашини ўзгартиш, ҳар бир кишига ўз меҳнатини сарфлаш соҳаси ва шаклларини мустақил белгилаш имконини бериш; давлат мулкларини хусусийлаштириш соҳасида бошланган ишни охирига етказиш; макроиқтисодий барқарорликни таъминлаш, ҳам корхоналар, тармоқларнинг, ҳам умуман давлатнинг иқтисодий ва молиявий барқарорлигига эришишни таъминлаш; миллий валюта — сўмни янада мустаҳкамлаш, унинг конвертациясига, қатъий валюталарга эркин суратда алмаштирилишига бутун чоралар билан эришиш; иқтисодиётимиз структурасини тубдан ўзгартириш, хомашё етказиб беришдан тайёр маҳсулот ишлаб чиқаришга ўтиш, унинг сифатини ва рақобатга бардошлилигини жаҳон бозори талаблари даражасига етказиш каби стратегик мақсадларни мужассамлаштирган йўл эди.

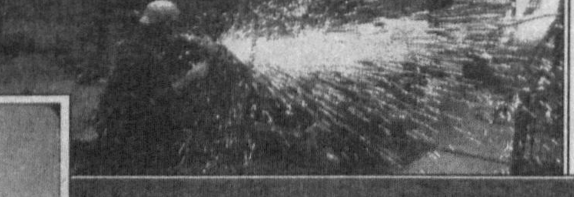

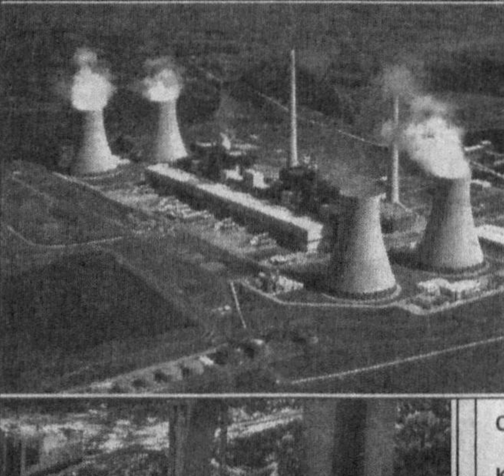

Мамлакатда чуқур ўйланилган, асосли ҳисоб-китобларга кўра ташкил қилинган, юқорида келтирилган стратегик йўналишларнинг уйғунлигига асосланган ҳолда олиб борилган иқтисодий сиёсий мустақиллигимизнинг ёши улғайган сайин ўзининг саховатли меваларини бермоқда. Мамлакатда мустақиллик йилларида макроиқтисодиётни барқарорлаштириш йўлида олиб борилган ижодий изланишларимиз ва уларнинг натижалари янада мустаҳкамланди. Натижада, юртимизда иқтисодий ўсиш учун ишончли база яратилди. Ўтган йили ялпи ички маҳсулотлар 5,2% ўсди. Бу мустақил давлатимиз тарихида биринчи марта ялпи ички маҳсулот ишлаб чиқариш хажмининг аҳоли сони ўсиши даражасидан ошиши эди. Бу ялпи ички маҳсулот ҳажмини аҳоли жон бошига 3,2% кўпайтириш имконини берди. Бу дегани давлатнинг иқтисодий қудрати ва кишилар турмуш фаровонлигининг сезиларли ошиб бораётганлиги демакдир.

Ўзбекистон собиқ шўролар ҳудудидаги саноат маҳсулоти ишлаб чиқариш хажми 1997 йилда 1990 йилдаги бошланғич даражадан 12,7% ортган ягона мамлакатдир. Мамлакатимизнинг 1997 йилдаги иқтисодий ўсишига, энг аввало, иқтисодиётда ўзлаштирилган капитал маблағ ҳажмининг ошгани (17%), замонавий технология билан жиҳозланган янги саноат объектлари қурилиши ва ишга туширилгани туфайли эришилди.

Иқтисодий мустақилликнинг мустаҳкамланишида иқтисодиётимизнинг деярли барча сохаларида ишлаб чиқариш ҳажми ошиши муҳим роль ўйнади. Бу кўрсаткичлар 1997 йилда саноатда 106,5, қишлоқ хўжалигида 105,8, қурилишда 102,6, савдода 112,7, аҳолига пуллик хизмат кўрсатиш соҳасида 121,3 фоизни ташкил этди.

Юртимизнинг иқтисодий мустақиллигини белгилайдиган муҳим омиллардан бири давлатнинг нефть ва нефть маҳсулотларига бўлган талабининг ички имкониятлардан келиб чиққан ҳолда қондирилиши ҳам ҳисобланади. Биз мустақиллик йилларида бир қатор ҳамдўстлик мамлакатларига юқоридаги маҳсулотларга бўлган қарамликдан мутлақ қутулдик.

Мустақиллик йилларида халқ хўжалигимизнинг етакчи соҳалари ҳисобланган автомобилсозлик, қишлоқ хўжалиги машинасозлиги, электротехника саноати, машинасозлик ва металлни қайта ишлаш ҳамда истеъмол товарлари, енгил ва озиқ-овқат саноати тадрижий суратда ривожланиб ва ўсиб бормоқда. Халқ истеъмол моллари ишлаб чиқариш фақат 1997 йилнинг ўзида 11,2% кўпайди. 1997 йил 25-февраль куни республика Вазирлар Маҳкамасининг мажлисида юртбошимиз мамлакатда амалга оширилган иқтисодий-ижтимоий тикланишлар ҳақида гапириб, қуйидагиларни таъкидладилар. Ижтимоий-маданий тадбирларни молиявий жиҳатдан таъминлаш дастурининг амалга оширилиши учун давлат бюджетидан 123 миллиард сўм ёки барча бюджет харажатларининг қарийб 40 фоизи ажратилди. Шу жумладан, аҳолини ижтимоий муҳофаза қилиш бўйича тадбирларнинг амалга оширилиши учун 30 миллиард сўм, соғлиқни сақлаш, газалаштириш, сув таъминоти ва ижтимоий соҳанинг бошқа объектлари қурилиши учун 34 миллиард сўм ажратилди. Бу йил давомида 6,7 миллион квадрат-метр уй-жойни ишга тушириш имконини берди. Шундан 5,4 миллион квадрат-метр уй-жой қишлоқда барпо этилди. Турар жой сертификатлари бўйича сотиб олинадиган уй-жой нархининг 50 фоизини қоплаш учун бюджетдан 1,1 миллиард сўм ажратилди. 64 минг ўқувчига мўлжалланган мактаблар, 1,5 минг беморга мўлжалланган шифохоналар, бир сменада 11,7 минг кишини қабул қиладиган поликлиникалар қурилди. Янги ишга туширилган ижтимоий соҳа объектларнинг учдан икки қисми қишлоқда барпо этилди. Аҳоли пунктларини сув ва газ билан таъминлаш дастурини амалга ошириш борасида 4,9 минг километр газ тармоғи ҳамда 1,8 минг километр сув қувурлари тармоғи қурилиб ишга туширилди.

Айни вақтда аҳолининг реал даромадлари мустақиллик йилларида мунтазам суратда ортиб борди. Бу жараён Ўзбекистон Республикаси аҳолисининг "истеъмол турваси" иқтисодий бошқа ҳамдўстлик мамлакатлари аҳолиси "истеъмол турваси" иқтисоди билан солиштирганда яққол кўринади. Маълумки, "истеъмол турваси" иқтисодиётида деганда биз ҳар қандай давлат иқтисодиёти учун асосий ҳисобланган 15 маҳсулот турини ишлаб чиқариш ва уни истеъмол қилиш даражасини тушунамиз. Улардан 4 тури истеъмол моллари (гўшт, ўсимлик ва ҳайвонот ёғи, газлама, кийим-бош, пойабзал), 7 тури эса ишлаб чиқариш ва техника (электр қуввати, пўлат, прокат, қоғоз, цемент, ёғоч материаллари) билан боғлиқ. Агар мазкур маҳсулот турларини ишлаб чиқариш ҳолати 1990 йил январь-апрель ойларига нисбатан 1997 йилдаги айни шу даврда Ўзбекистонда 100 фоиз деб олсак, у ҳолда Россия иқтисодиётининг бу борадаги даражаси 86,8, Қозоғистон ва Қирғизистонники 74,3, Украинаники 59, Арманистонники 33,8, Озарбайжонники 32,2, Грузияники 31,2, Тожикистонники 21, Молдованики 11,2 фоизга тенг бўлди.

Мустақиллик йилларида иқтисодиётнинг инсон манфаатлари учун йўналтирилганлиги ва унинг мафкура қуйруғидан узоқлашганлиги мамлакатимиз шаҳарлари ва қишлоқлари қиёфасини тубдан ўзгариб бораётганлигида ҳам яққол кўринмоқда. Буни биз биринчи галда шаҳарларнинг иқтисодий қудратига ва унинг инсонлар турмушига талай қулайликлари яратаётган инфратузилмаларга кириб келаётган мазмунан янги, аҳамиятига кўра инсонпарварлик йўналишида кўрамиз. Айниқса, шаҳарларимизда янгидан-янги қўшма корхоналарнинг вужудга келиши, замонавий бозорларнинг ишлаб туриши иқтисодий мустақиллигимизнинг янги қувват билан такомиллашиб бораётганлигини кўрсатиб турибди. Қурилган янги кўчалар, иш ва дам олишга мўлжалланган бинолар ва оромгоҳлар ушбу инсонпарвар иқтисодий сиёсатнинг саховатли меваларидир.

Иқтисодий мустақиллик ва унинг мақсадга мувофиқ такомиллашуви қишлоқларимизнинг ижтимоий қиёфасини, иқтисодини, ижтимоий структурасини, аҳолининг турмуш тарзини тубдан ўзгартириб юбормоқда. Қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқаришига агросаноат индустрияси, агросаноат интеграцияси, халқаро стандартлар талабига монанд ҳолда фаол кириб бормоқда. Буларнинг ҳаммаси аҳолининг мулкка, меҳнатга, тақсимотга, айрибошлашга, иқтисодий қадриятларга бўлган муносабатини тубдан ўзгартириб юбормоқда. Халқимизда янги иқтисодий тафаккур шакллана бошлади. Бунинг замирида ўзбек халқига хос бўлган меҳнатсеварлик, ҳалоллик, поклик, ҳамжиҳатлик, буюк инсонийлик ётади.

Ижтимоий мувозанат ўқи

МАМЛАКАТДА амалга оширилаётган иқтисодий ислоҳотлар натижасида турли хилдаги мулк шаклига асосланган кўп укладли иқтисод вужудга келди. Мулкчилик шакллари бўйича соф моддий маҳсулот таркиби ўтган йили давлат секторида 31,1 фоиз, нодавлат секторда 69,8 фоиз, жумладан, жамоа хўжаликларида 38,1, акционерлик хўжаликларида 15,0, шахсий томорқа хўжаликларида 17,3, аралаш хўжаликларда 2, қўшма корхоналарда 4,1, ижара корхоналарида 2, деҳқон хўжаликларида 0,9 фоизни ташкил этди.

Мустақиллик йилларида йилдан-йилга давлат секторида банд бўлган аҳолининг сони камайиб бормоқда, айни вақтда нодавлат секторда банд бўлган аҳолининг салмоғи эса ортиб бормоқда. Бундан ташқари жиддий жонланишни аралаш мулк шаклига асосланган корхона ва ташкилотларда ҳам кўрмоқдамиз. Шундай қилиб, мулкни давлат тасарруфидан чиқариш, приватизация, кичик ва ўрта бизнесни ривожлантириш, аҳолидаги тадбиркорлик психологияси ва амалиётига кенг шароит туғдириш, ишбилармонлар фаолиятини ҳуқуқий жиҳатдан кафолатлаш, тадбиркорлар учун давлатнинг гарантлиги аҳолида мулкка бўлган янги муносабатни шакллантирди ва айни вақтда мамлакатда янги ижтимоий гуруҳ — мулкдорлар синфи вужудга кела бошлади.

Мулкни авайлаб-асраб, ўз моддий фаровонлигининг манбаи деб қарайдиган мулкдор ўзи ким? У кўчмас мулк, ер участкаси, кичик корхона эгаси, маълум бир касб, ҳунармандчилик, тижорат, умуман тадбиркорлик билан шуғулланувчи ҳамда юқорида келтирилган мулк эгаларидан бири — акционер ёки даромад келтирувчи акция, қимматбаҳо қоғоз эгасидир. Юртбошимиз айтганларидек улар ўзлари пай акциялари орқали эга бўлган корхоналар, банклар ва бошқа тузилмаларнинг ривожланиши учун ўз маблағларини сарф этадилар. Шу боисдан ҳам уларнинг қандай ишлашига бефарқ қараб бўлмайди. Бошқача қилиб айтганда, бу одамларнинг ҳаёти, оиласининг фаровонлиги мазкур корхоналар, банклар, молиявий тузилмаларнинг қандай ишлаётганлигига, улар даромад келтирадими ёки зарар кўриб ишлайдими — ана шунга боғлиқ бўлиб қолди. Мулкдор ўз мулкига ўз борлиғининг бир қисми, мавжудлигининг эса манбаси сифатида қарайди.

Иқтисодиётнинг мафкурадан холилиги, сиёсатга нисбатан бирламчилиги мамлакатимизда мулкдорлар синфининг хилма-хил шаклда ва йўналишда кенгайиб бориши учун кенг имкониятлар яратиб бермоқда. Сўзсиз мулкдорлар синфини қарор топтирувчи биринчи омил бу кичик ва хусусий тадбиркорликни ривожлантиришни рағбатлантириш бўлса, унинг иккинчи омили қимматбаҳо қоғозлар бозорини ривожлантириш, унга бўлган ишончни мустаҳкамлашдан иборат.

Бу ўринда ҳар иккала манбанинг бир-бири билан боғлиқ эканлигини ҳам унутмаслигимиз керак. Бу масаланинг бир томони бўлса, масаланинг иккинчи томони — ҳар бир манбага тенг қараш ташкил этади. Яни кичик ва хусусий тадбиркорликни мамлакат иқтисодий механизмининг муҳим бир занжири сифатида қараш демакдир. Бунда кичик ва хусусий тадбиркорликка тадбиркорнинггина иши, ташвиши деб қарамасдан, уни давлат корхоналари, йирик завод, фабрика, банк каби ташкилотлар фаолияти билан уйғунликда тушуниш керак. Унинг фаолиятидаги кооперацияга кенг шарт-шароит яратиш, ҳуқуқий асосни янада такомиллаштириш муҳим аҳамиятга эгадир. Худди шундай фикрни қимматбаҳо қоғозлар бозори ҳақида ҳам айтиш мумкин, ҳар иккала манбанинг мавжудлик механизмини бозор, рақобат, танлов, таваккалчилик, изланувчанлик, тадбиркорлик ташкил қилади.

Биз мулкдорлар синфи унинг манбалари, ижтимоий ҳаётдаги ўрни ва истиқболлари ҳақида фикр юритар эканмиз, бу фикрларни ҳаёлан коммунистик мафкура хукмронлик қилган иқтисодий тузилмалар даврига кўчириб, булар ўртасида ер билан осмонча бўлган тафовутни кўрамиз. Коммунистик мафкурага асосланган иқтисодиётда мулкнинг ижтимоийлашуви, ижтимоий мулк деб ном олган давлат мулкининг устиворлиги шахсий манфаат, хусусий мулк деган тушунчаларни ҳамда шу мулклар асосида вужудга келган мулкдорлар синфининг мавжуд бўлишлигини мутлақо рад этади. Чунки, бу жамиятда умумжамият манфаати шахс манфаатидан устун қўйилиб, иқтисодий фаолият манфаатлари эса мавҳум инсон манфаатларига қаратилган эди. Жамият иқтисодий мавжудлигининг умумий тамойили — ҳамма бир киши учун, бир киши эса ҳамма учун, охир оқибатда иқтисодиётнинг алоҳида олинган субъекти манфаатларини инкор қилар эди ва мазкур субъект ўзи-ўзидан ва жамиятдан бегоналашиб бораверар эди. У ҳар қандай ижодий изланишдан, ўзининг жисмоний ва интеллектуал потенциалини имконияти даражасида сафарбар қилишдан маҳрум эди.

Мустақиллик иқтисодиётнинг сиёсатдан устиворлиги халқимиз учун ўз турмушларини мазмунли ва мақсадли қилиш учун кенг имкониятлар туғдирди. У бугун нафақат мулк эгаси, балки, жаҳон иқтисодий муносабатларига ишонч билан кириб бораётган, ватанпарвар, изланувчан, эркин шахс ҳамдир.

Жаҳон иқтисодий муносабатлари дунёсини кашф этган диёр

МУСТАҚИЛЛИКНИНГ иқтисодиёт бобида берган буюк неъматларидан бири — мустақил ташқи иқтисодий фаолиятни амалга ошириш, жаҳон иқтисодий ҳамжамиятига фаол қўшилиш бўлди.

Тоталитар тузум даврида Ўзбекистон мустақил ташқи иқтисодий фаолият олиб борган эмас. У ташқи иқтисодий алоқалар субъектлигидан маҳрум эди. СССР эса ўзининг ташқи иқтисодий фаолиятини мафкуравий манфаатлардан келиб чиққан ҳолда олиб борган эди. Коммунистик жамиятни қуриш мафкурасига ҳамфикр бўлмаган ёки қарши бўлган мамлакатлар билан иқтисодий ҳамкорлик қилиш, у қанчалик фойдали, мамлакат тараққиёти учун зарур бўлмасин, у бундай иқтисодий муносабатлардан воз кечган эди. Мафкуравий манфаатга мос келадиган ҳар қандай иқтисодий муносабатларни, улар қанчалик давлат учун, халқ учун зарарли ва хавфли бўлишидан қатъий назар, у албатта, амалга оширар эди. Бизнинг мустақил республикамизнинг иқтисодиёти ана шундай бемаъни иқтисодий сиёсатнинг жабрли оқибатларини ўзида қаттиқ ҳис қилди ва уни бугунги кунда том маънода янги тамойиллар ва янги мақсадлар асосида амалга оширишга киришди.

Юртбошимиз ишлаб чиққан ташқи иқтисодий йўл стратегияси ва тактикаси шароитида ўтган 7 йил очиқ иқтисодий муносабатларни вужудга келтириш учун зарур сиёсий, ҳуқуқий ва ташкилий негизларни яратиш йиллари бўлди. Шу йилларда ташқи иқтисодий комплексни бошқаришнинг ўзига хос ва мос тизими вужудга келди. Халқаро меъёр ва қоидаларга келиб чиққан ҳолда ташқи иқтисодий фаолиятни аста-секин эркинлаштириб, ташқи савдони бошқаришнинг бозор тамойилларига ўта бошладик. Бунда мамлакатимизнинг кўп томонлама халқаро ҳамкорлик ташкилотлари фаолиятида қатнашиши, халқаро валюта фонди мутахассислари иштирокида Ўзбекистон иқтисодиётини чуқур ислоҳ қилиш мақсадида мунтазам ўзгартишлар дастурининг ишлаб чиқилиши, Жаҳон банки томонидан миллий валютамиз, иқтисодиётимизни мустаҳкамлаш йўлидаги чора-тадбирлари, халқаро валюта фонди, Жаҳон банки, Халқаро молия корпорацияси иштирокида тайёрланган қатор лойиҳалар, Ўзбекистоннинг Марказий Осиё давлатлари билан биргаликда Туркия, Эрон ва Покистон томонидан тузилган иқтисодий ҳамкорлик ташкилотига аъзо бўлиб кириши ва бошқа бир қатор тарихий янгиликлар давлатимизнинг жаҳон иқтисодий ҳамжамиятига ўз ғурури билан кириб бориши имконини берди. Бугунги кунда республиканинг кўплаб хўжалик субъектлари, шу жумладан, уюшмалар, концернлар, кичик ва хусусий корхоналар ташқи бозорга чиқиш ҳуқуқини олди.

Ўзбекистоннинг ташқи савдо обороти жиддий суръатлар билан ўсмоқда. ташқи савдо оборотининг ўсишида товар экспорти импортдан кўра катта миқдорга кўпаймоқда. Экспорт ва импорт структурасида эса ривожланган хорижий мамлакатлар салмоғи кўп қисмини ташкил этади. Бу экспорт ва импорт структурасида юксак технология ва техникага, фан ютуқларига асосланган маҳсулотлар ҳажмининг кўпайиши демакдир. Бу мамлакатимизда юқори техника ва технологияга асосланган, жаҳон стандартларига жавоб бера оладиган товарлар ишлаб чиқаришга ўтиш бошланди, демакдир. Бу иқтисодиётимиздаги янги йўналишнинг порлоқ келажагидан далолатдир.

Яқин йилларга қадар жаҳон бозоридаги аҳвол ва унинг талаб-эҳтиёжлари соҳасидаги билимларимиз заиф эди, ташқи савдо маҳоратини эгаллаб олган малакали мутахассислар жуда кам эди. Президентимизнинг саъй-ҳаракатлари туфайли мамлакатда маориф ва маданият мислсиз суръатда ривожланиб бормоқда. Бугун биз хориж тилларини ҳам, унинг бозорини ҳам яхши биладиган иқтидорли, изланувчан, нафис мулоқот санъатини эгаллаган, ташқи иқтисодий муносабат дипломатиясини жаҳон андозалари даражасида ўзлаштирган мутахассисларга етарли даражада эгамиз.

Бугунги кунда мамлакатимизда ташқи иқтисодий фаолият билан шуғулланувчи барча муассасалар тамоман янгидан вужудга келди. Ташқи иқтисодий алоқа вазирлиги, ташқи иқтисодий фаолият миллий банки, божхоналар хизмати ташкил этилди. Вазирлар Маҳкамасида, вазирликлар ва идоралар, корпорация ва концернлар, уюшмалар ва маҳаллий бошқарув идораларида тегишли ташқи иқтисодий бўлинмалар тузилди ва иш олиб бормоқда. Хорижий ҳамкорлар иштирокида республикада халқаро савдо-сотиқ маркази тузилди. Дунёнинг бир қанча мамлакатларида савдо уйларини очдик. Шунинг учун ҳам йилдан-йилга бизнинг ташқи иқтисодий салоҳиятимиз ортиб бормоқда.

Импорт ҳақида гапирадиган бўлсак, бу борада ҳам мустақиллик йилларида жуда катта муваффақиятларни қўлга киритдик. Унинг тизилмасида жиддий ўзгаришлар рўй берди. Анъанавий бўлган озиқ-овқат маҳсулотларини олиб келиш ўрнига биз ташқаридан техника ва технологияларни олиб келишни ихтиёр этдик. Бу кўрсаткич эса йилдан-йилга юқори даражада ортиб бормоқда.

Мустақиллик йилларида Ўзбекистоннинг МДҲ давлатлари билан иқтисодий муносабатларининг таркиби, шакли пешма-пеш ўзгариб борди ва айни вақтда савдо-сотиқ даражаси тобора кенг кўламни эгаллаб бормоқда. Бунда Ўзбекистон мавқеъининг тобора ортиб, мустаҳкамланиб бораётганлиги бош йўналиш ҳисобланади.

Булардан ташқари биз бугун жаҳоннинг кўплаб ривожланган мамлакатлари АҚШ, Буюк Британия, Франция, Олмония, Япония, Италия, Хитой, Жанубий Корея кабилар билан чуқур иқтисодий муносабатларга киришдик. Улар учун Ўзбекистон қанчалик қизиқтирувчи бозор, ҳамкор бўлса, биз учун улар ҳам худди шундай бозор ва ҳамкор ролини ўйнайди. Бу ҳамкорликда хорижий сармояларни иқтисодиётимизга жалб қилиш муҳим аҳамиятга эгадир. Президентимиз таъкидлаганларидек, валютамизнинг ҳолати, устивор соҳаларнинг ривожланиши, иқтисодиётимизга янги технологиялар ва материалларни жалб этиш ҳам маълум даражада шу жараён билан боғлиқ эканини унутмаслик лозим. Иқтисодиёт фақат унинг фондлари янгиланиб турганида, янги технологиялар жорий этилганида, янги қувватлар ишга туширилганида ривожланиши мумкин. Бу исбот талаб қилмайдиган ҳақиқатдир.

Мустақиллик йилларида, хусусан, унинг кейинги йилларида мамлакатда олиб борилаётган инвестицион сиёсатда асосан эътибор иқтисодиётдаги тузилмани янгилашга йўналтирилди. 1997 йилда 1,1 миллиард АҚШ доллари ҳажмида хорижий инвестиция ўзлаштирилиб, бу борада 1996 йилга нисбатан 1,3 баравар ўсишга эришдик. Капитал маблағлар умумий ҳажмининг бешдан бир қисми хорижий инвестиция ва кредитлар ҳиссасига тўғри келди.

Инвестиция ва тузилма сиёсатида асосий эътибор амалдаги ишлаб чиқариш тармоқларини жиҳозлаш ҳамда юксак қўшимча қиймат улушини таъминловчи янги, илғор технологияларга эга корхоналар қуришга қаратилди. Умумий сармоя миқдорининг 30 фоизи замонавий технологиялар ва асбоб-ускуналар харид қилишга сарфланди.

Мазкур тадбирлар натижаси ўлароқ, қисқа муддатларда иқтисодиётнинг мутлақо янги, самарали тизимларини шакллантиришга имкон берувчи йирик корхоналар қурилиб, фойдаланишга топширилди.

Мамлакатимиздаги инвестиция сиёсатида яқин қўшниларимиз билан муносабат муҳим ўрин эгаллайди. Ўзбекистон, Қозоғистон ва Қирғизистон раҳбарларининг ташаббуси билан ташкил этилган "Марказий Осиё инвестбанки" шу ҳудудда қурилаётган иншоотларни пул билан таъминлашда муҳим аҳамият касб этмоқда. Бугун энг кўп инвестиция республикамизда ишбилармонлик фаолияти билан шуғулланаётган хорижий фирмалар ҳиссасига тўғри келади. Бугунги кунда "Ўзбат", "ЎзДЭУ", "Мерседес-Бенц", "Сименс", "Микуй", "Алкатель", "Марубени" каби бошқа қатор компания, фирмалар республикамиз ишлаб чиқаришига қўйган сармояларидан катта фойда олмоқда, шунинг учун улар ўз фаолиятларини кенгайтириш учун ҳаракат қилмоқдалар.

Ўзбекистон Жаҳон банки, Европа реконструкция ва тараққиёт банки, Иқтисодий ҳамкорлик Япон фонди, Олмония банклари консорциуми, Европа Иттифоқи Комиссияси кабилар билан мустаҳкам алоқа ўрнатди. Албатта, чет эл капиталини оқизиб келишда муҳим ўрин, унинг ўзимизнинг капитал билан қўшилиб кетишини таъминлаш ҳисобланади. Бизда фақат чет эл капитали ҳисобига эмас, балки, аралаш капитал ҳисобига қўшма корхоналар қанчалик кўпайса, иқтисодимиз шунча ютади.

Ўзбекистоннинг тараққиёт ва истиқлол йўлининг назарий асосини ташкил қилувчи Президентимизнинг машҳур 5 тамойилларининг биринчиси ҳисобланмиш иқтисодиётнинг сиёсатдан устиворлиги хусусида бир мақола доирасида фикр юритиш денгиздан томчи демакдир. Шундай бўлишидан қатъий назар, бир тарихий ҳақиқатни тан олиш керакки, мазкур тамойил бир жамиятдан иккинчи бир жамиятга ўтишнинг бош назарий замини ролини ўйнади ва бундан кейин ҳам шундай бўлади. Чунки, мазкур тамойилга кўра иқтисодиёт занжирбанд шер сингари занжирдан қутилди ва ўзининг бирламчилиги билан нималарга қодир эканлигини, халқни, давлатни қандай даражага кўтара олишлигини намойиш қилди. Мафкура сиқувидан озод бўлган иқтисодиёт биринчи галда ўзининг ижодкори ва яратувчиси — инсон билан юзма-юз келди. У инсонга, инсон эса унга ўз эҳсонларини беришга қодир эканликларини намойиш этди.

Мамлакат аҳли ақл-заковатининг ортиши, айни вақтда, иқтисодиётни янада юқори даражага кўтаришнинг бош омилидир. Миллат ақл-заковати маънавият сифатида уйғунлашиб, иқтисодий ҳаётимиз мазмунини янада бойитади, иқтисодиётнинг янада эркинлашуви учун кенг имкониятлар очиб бераверади.

Мурод ШАРИФХЎЖАЕВ,
Ўзбекистон Республикаси
Фанлар академияси академиги,
Тошкент молия институти ректори.

МАҲОРАТИГА ТАН БЕРАСИЗ

МИРИШКОР, ўз касбига садоқатли деҳқон бир дам бўлсада экинини назаридан четда қолдирмайди. Меҳнати самарасини кўрган сайин унинг меҳри ортаверади. Даладан бери келмасам, ҳосилимга ҳосил қўшсам, дейди.

Янгийўл туманидаги Абдулла Ортиқов номли ширкатлар уюшмаси деҳқон-фермери Ҳамид Комилов пахтазорида бўлган кишининг дилидан ана шундай фикрлар кечса, ажабмас. Ғўза қатор ораларига устози Ҳамид аканинг кўнглидагидек ишлов бераётган механизатор Абдурасул Абдураҳимовнинг (чапда) маҳоратига қойил қоласиз, тан берасиз.

Умид АҲМЕДОВ олган суратлар.

ЧИҚАР ТОҒИНГ БАЛАНД БЎЛСА...

ФИДОЙИЛАР

— Фермерга қарашли ерлар мана шу, — деди Навоий номли ширкатлар уюшмаси раиси Абдураззоқ Оғабеков Ангрен дарёси соҳилига туташиб кетган пайкалларни кўрсатиб. — Экинлари яшнаб ётган кафтдек текис далалар кўзни қувнатади.

Пастдан ўрмалаб чиқаётган чопиқ тракторига кўзим тушди.

— Бу йигит эса Ҳожи аканинг ўртанча ўғли, Фарҳод бўлади, — гапида давом этди Абдураззоқ ака.

Фарҳод билан салом-алик қилиб бироз суҳбатлашдик. Техника бўйича муҳандис бўлган бу йигит ерга ишлов берадиган барча воситаларни шу ерга жамлаб қўяётган экан.

— Юринглар, яхшиси шийпонга бора қолайлик. Дадам ҳам ўша ердалар. — деди у.

Ҳайитқул ака қалин тол соясига қурилган шийпон сўрисида ўтирган экан. Бир пиёла чой устида фермер хўжалигининг ишлари ҳақида сўзлаб берди.

— Тошкент Давлат аграр дорилфунунининг ўқув хўжалигига қарашли бу майдонлар бир пайтлар шўри бетига чиқиб кетган ерлар эди, — деди у. — Ишонсангиз, шунча ердаги пахта терилганида бир прицеп ҳам тўлмасди. Республикамизда қишлоқ хўжалигини ривожлантириш мақсадида фермер хўжаликлари ташкил этила бошлагач, мен ҳам фермер бўлиб, мана шу ерларда деҳқончилик қилишга жазм этдим.

Энг аввало ўртадан сув қочирадиган зовур кавлатдик. Захи қочган ерларга чиринди, гўнг чиқариб солдик. Ерни қарасанг ер-да. Мана, қилган меҳнатимиз учун у бизга хазинасини очиб берди. Ҳозир тўрт гектар ернинг ҳар гектаридан камида юз минг сўмдан соф фойда олаяпмиз.

Олти йилдирки, шолидан 40 центнер, буғдойдан 50 центнердан хирмон кўтараяпмиз, сабзавотдан ҳам мўмай даромад келяпти. Ярим гектар ердаги боғ ҳам мевага кириб қолди. Бундан ташқари бекор ётган 10 сотихли чекка бир жойни кавлаб ҳовуз қилдик. Унда балиқ урчитдик.

— Фермер бўлиб кам бўлганимиз йўқ, — дейди гапида давом этиб Ҳайитқул ака. — Шукр, яхши яшаяпмиз. Тўрт ўғлимнинг ҳаммасида ҳам данғиллама уй-жой, бир-иккитадан соғин сигир, боқиб қўйган новвослари, товуқдан тортиб ўрдагу ғозларгача бор. Буларнинг бари фермер хўжалигини ривожлантириб, экинлардан мўл-кўл ҳосил олганимиз шарофатидан.

Фермер хўжалиги ҳозир барча зарур техникага эга. Биттадан ҳайдов ва чопиқ тракторлари, "ЗИЛ—130" юк автомашинаси, 2 та прицеп, сўқа, чизел, ариқ тортадиган ва бошқа бир қанча мосламалари бор. Уларнинг кўпини Ҳайитқул ака ва унинг фарзандлари техника яроқсиз деб ташлаб юборилган жойлардан битта-битталаб тўплаб, машина ҳолига келтириб олишган. Ўтган йили эса хўжалик қилган меҳнати эвазига "ГАЗ—31" енгил "Волга" автомашинасини сотиб олди. Ана шу фермерлик фаолияти орқали Ҳайитқул аканинг яна бир юракка тугиб қўйган орзуси ушалди. Ўтган йили у турмуш ўртоғи Робия хола билан бирга муборак Ҳаж сафарига бориб келди...

Ҳайитқул ака бошлиқ кенжа ўғил номига қўйилган "Равшан" фермер хўжалиги эртаги экилган карам, сабзи, картошкадан мўл ҳосил етиштириб, йилнинг ярмини мўмай даромад билан якунлади. Улар бу йил бир гектар ерда пахта ҳам етиштиришяпти. Ҳайитқул аканинг мақсади ана шу экинга ихтисослашиш. У келгуси йилда жамоа хўжалигидан яна олти гектар ерни ижарага олиб, фақат чигит экишни мўлжаллаб қўйибди.

Ўртачирчиқ туманининг Чангтепа қишлоғилик Ҳайитқул Миртожи ўғли бошлиқ фермер хўжалигининг бугунги эришаётган ютуқлари, келажакдаги режалари ана шундай. Қаерда тадбиркор ва ишбилармон киши раҳбарлик қилса шу ерда ишлар ривож топиб, муваффақиятлари кўпайиб бораверади. Буни "Равшан" фермер хўжалиги аъзолари ҳам ўз ишлари билан амалда тасдиқламоқдалар.

Маъмур БОЗОРАЛИЕВ.

БИЗ УЧУН ОЛИС ҚИШЛОҚ ЙЎҚ

ҚЎЛИМИЗДА Юқоричирчиқ туманининг "Олға" жамоа хўжалигидан келган мактуб. Уй бекаси Аноргул опа унинг "муаллифи". У "Оила йили"нинг қутлуғ бошланганлиги, кўплаб хонадонларда дала меҳнаткашлари бир неча йиллар орзу қилган "зангори олов" ёнганлигини таҳририятга маълум қилган: "Газплита иссиқхонасидан лоладек қип-қизил бўрсилдоқ нонларни олганимда яйраб кетаман. Туманимиз ҳокимлиги, газ идораси ходимларига, раисимиз Нуриддин Шералиевга қишлоғимиз аёллари номидан раҳмат..."

"Тошвилоятгаз" бошқармаси бошлиғи А. ВАКИЛОВ билан мулоқот чоғида бу хатдан уни хабардор қилдик. Бошлиқнинг чеҳрасига табассум югурди. Илиқ сўзлардан мамнун бўлиб, қатор саволларимизга жавоб берди.

Ислоҳот одимлари

— Абдибаҳром Абдираҳмонович, чиндан ҳам шундай мактублар мустақиллик байрамининг арафасида кишини қувонтиради, тўғри эмасми?

— Тўғри, лекин ҳамма жойларда ҳам ишларимиз бундай илиқ сўзларга муносиб дея олмайман. Камчиликлар, муаммолар ҳали кўп.

— Суҳбатимизнинг бошидаёқ буни очиқ-ойдин айтганингиз учун раҳмат. Ҳақиқатан, ўтган йили айни қиш пайтида қатор туманларда, хусусан, Паркент, Қуйичирчиқ, Оққўрғон, Чинозда аҳолини газ билан таъминлашда узилишларга йўл қўйилди. Баъзи жойларда газлаштириш ишлари сусайиб кетди. Шу муносабат билан вилоят газчиларининг сўнгги икки йилдаги фаолияти ҳақида батафсилроқ гапириб берсангиз.

— Аввало, шуни айтиш керакки, бошқармамиз тизимидаги барча ташкилотлар, муассасалар, бўлимлар саноат корхоналари ва аҳолини газ билан таъминлашда республика Вазирлар Маҳкамасининг қишлоқ инфратузилмасини ривожлантириш, корхоналарда, маиший хизмат шаҳобчаларида ва хонадонларда газ сарфини камайтириш мақсадида ўлчагичларни жорий этишга доир қарорлари ҳамда шу йилнинг 17 мартида қабул қилинган 1998 — 2000 йиллар даврида қишлоқ аҳлини ичимлик сув ва табиий газ билан таъминлаш дастурига амал қилган ҳолда фаолият юргизмоқдалар. Бу ҳужжатларга кўра "Инсон манфаатлари" йили деб аталган 1997 йилда бирмунча ижобий натижаларга эришилди. Хусусан, қишлоқларни газлаштиришда камхарж, замонавий лойиҳалардан фойдаланишга кўпроқ эътибор берилмоқда. Бу ўтган йили саноат корхоналарини 6 миллиард 912 миллион куб метр газ билан таъминлашга, яъни йиллик режани 101,3 фоиз бажаришга имкон яратди. Вилоят бўйича ҳаммаси бўлиб 559,5 километр масофага газ қувурлари ёткизилди. 236 миллион сўмликдан кўпроқ капитал маблағ ўзлаштирилиб, 211 миллион сўмлик қурилиш-монтаж ишлари ниҳоясига етказилди. Аҳолига пуллик хизмат кўрсатиш даражаси ошди, йиллик даромад 822 миллион сўмдан кўпроқни ташкил этди.

Шуниси эътиборга лойиқки, йиллар давомида оқсаб келаётган туманларда ҳам сезиларли силжишлар рўй берди. Ўтган йили Бекобод туманида 47,9, Оққўрғонда 37,6, Бўкада 22 километр узунликдаги газ тармоқлари фойдаланишга топширилди. Бекобод, Юқоричирчиқ туманлари газлаштириш бўлимлари хонадонларни табиий газ билан таъминлаш бўйича 1997 йил режаларини юз фоиз бажардилар.

"Оила йили"нинг етти ойи ичидаги самараларимиз ҳам чакки эмас. Хусусан, Зангиота, Юқоричирчиқ, Қибрай, Тошкент, Паркент туманларида аҳолини табиий газ билан таъминлаш кўрсаткичи ўтган йилнинг шу давридагига нисбатан ўсди. Бу ҳудудларда газлаштириш борасида махсус режалар тузиб олингани ва уларнинг ижроси таъминланаётгани айниқса қувонарлидир.

Вилоят бўйича шу йил давомида 120 километр масофага газ қувурлари етиб борди. 2 минг ўрнига 2062 та хонадон, шу жумладан 1760 та қишлоқ хонадони "зангори олов"дан баҳраманд бўлди. Вилоятда газлаштириш даражаси 76 фоизни ташкил этди.

Айни пайтда биз ўз фаолиятимиздаги камчиликлардан ҳам кўз юммаймиз. Дарҳақиқат, шу йилнинг бошида сиз юқорида санаб ўтган туманларда газ таъминотида жиддий қийинчиликларга дуч келинди. Буни жамоамизга боғлиқ ва боғлиқ бўлмаган сабаблари ҳам бор, албатта. Лекин ана шундай нуқсонларга йўл қўйилгани учун айрим лоқайд ходимларимиз билан очиқчасига гаплашиб олдик. Баъзи жойларда раҳбарлик лавозимлари малакали, одамлар учун жон куйдирадиган кадрлар билан мустаҳкамланди.

Лекин, фаолиятимиз мобайнида шунга ишонч ҳосил қилдимки, қаерда шаҳар ёки туман ҳокими газлаштириш масаласига эътибор билан қараса, фойдаланилган газ учун тўловларни корхоналардан, аҳолидан ундиришда ходимларимизга ёрдам қўлини чўзса шу ерда ишимиз яхши самара бермоқда.

— Назаримда суҳбатимизни дебиторлик қарзлари билан боғлиқ мавзуга бурмоқчисиз, шекилли?

— Худди шундай. Агар бу қарзлар ҳисобимизга ўз вақтида келиб тушганда қатор муаммолардан ҳоли бўлар эдик. Зиммамизда турган катта вазифаларни бажаришда мушкулликларга дуч келмасдик. Шунинг учун ҳам бундан буён дебиторлик қарзларини ундиришга қатъий жазм қиляпмиз.

— Президент бу масалани республика Вазирлар Маҳкамасининг яқинда бўлиб ўтган, 1998 йилнинг ярим йиллиги якунларига бағишланган йиғилишида ҳам кескин қўйдилар...

— Фикрингизни тушундим. Энди қарзларни ундиришда дадилроқ бўламиз. Ҳақиқатан ҳам мазкур йиғилишда таъкидлаганидек, ҳеч ким ўз мулкини ё маҳсулотини бировга ҳадеб текинга беравермайди-ку, ахир. Ҳар нарсанинг чеки, чегараси бор. Биз эса айрим корхоналарнинг дебитор қарзлари нафақат миллион, балки миллиард сўмларни ташкил қилса ҳам "саҳоват" кўрсатиб ётибмиз.

— Бундай қарздорлар қайси корхоналар эканлигини билиш мумкинми?

— Улар жуда кўп. Чирчиқдаги "Электрхимпром" ишлаб чиқариш бирлашмаси 2 миллиард 451 миллион сўм, Ўзбекистон қийин эрийдиган ва иссиққа чидамли металлар комбинати 149 миллион сўм, Олмалиқ кон-металлургия комбинати 586 миллион сўм, Энергетика вазирлигининг Тошкент ГРЭСи 3 миллиард 294 миллион сўм биздан қарз. Бу рўйҳатни давом эттиравериш мумкин...

— Аҳолидан йиғиладиган тўловлар борасида ҳам қийинчиликлар бўлса керак?

— Нимасини айтасиз, аҳоли бошқармамиз тизимидан 400 миллион сўмга яқин қарз. Шу ўринда бир нарсани таъкидламоқчиман. Айрим одамлар негадир, имконияти бўлса ҳам газнинг пулини тўлашга бепарво бўлиб қолишган. Айниқса, қурби етадиганлар бу ишни орқага суриб келишмоқда. Бунга мен тўла ишонч ҳосил қилдим. Бу кишилар янги қураётган уйини тез битириш, фарзандларини туғилган кунини нишонлаш, тўйларини, юбилейларини ўтказишни эсларидан чиқармайдилар, аммо беминнат ёқилғи-газ учун тўловни ўз вақтида тўлаш уларга малол келади. Ўрни келганда шуни ҳам айтиб ўтайки, бизнинг республикамизда аҳоли таъминланаётган табиий газ жуда арзон туради. Шунга қарамасдан газ учун пулни ўз вақтида тўламаётганлар сони йилдан-йилга ортиб бораётганлиги ачинарли бир ҳолдир. Биз бундан буён ўз ҳақимизни ундиришда муросасозликка йўл қўймаймиз. Вазирлар Маҳкамасида ўтган йиғилиш бу борада бизнинг кўзимизни очди.

— Режалар ҳақида нималар дея оласиз?

— Бошқармамиз бу йил истеъмолчиларга 7950 миллион куб метр табиий газ сотишни режалаштирган. Шу жумладан аҳолига 1860, саноат корхоналарига 5820, маиший хизмат шахобчаларига 270 миллион куб метр газ сотилади. Суюлтирилган газ сотиш эса 7400 тоннага етади. Давлат маблағи ҳисобидан "Оила йили"да 77 километр масофага газ тармоқларини тортиш мақсад қилиб қўйилган.

Республикамиз ҳукумати, вилоят ҳокимлиги аҳолини табиий газ билан таъминлаш борасида алоҳида ғамхўрлик кўрсатаётган экан, бошқармамиз ходимлари, хизматчилари бутун куч ва ғайратларини меҳнаткашларга қулайлик яратишга қаратаверадилар. Биз учун олис қишлоқ йўқ. Барча хонадонларни газлаштириш йўлида яхши ният билан ўз бурчимизни адо этаверамиз.

Суҳбатдош Саидвали ҲАСАНОВ.

ҚАРИСИ БОР УЙНИНГ ФАЙЗИ ЎЗГАЧА

БИЗНИНГ исломий тарихимизда буюк зотларга тош-метиндан ҳайкаллар тиклаш расм бўлмаган. Лекин, уларнинг ишларини давом эттириш билан, васиятларига амал қилиш билан, яхши ишлари ва билимларини асраш ва ёйиш билан, руҳи-покларини эъзозлаш билан шундай маънавий ёдгорликлар барпо этилганки, бўрону тўфонлар унга кор қилмайди.

Узоқ йиллар ҳукумат, давлат ва хўжалик ишларида меҳнат қилган Алибек Қўшоқов, Бийтура Бозоров, Турғун Раҳимбоев, Йўлдош Имонов, Муҳаммад Қаюмов, Тоштон Султонов, Умурзоқ Аҳмедов, Азим Мирзаев, Иброҳим Нишонов ва бошқаларнинг ибратли ҳаётлари ҳозирги авлод учун чинакам тарбия мактаби бўлиб қолган. Уларнинг яратган боғлари қурдирган кўприклари, тиклаган бинолари, ҳар қандай ҳайкалдан зиёд. Шунинг учун ҳам туманнинг ҳозирги отахонлари ўтмишга содиқ қолиб, боғлар барпо этиш, одамларга бош бўлиб, хайрли ишларни амалга оширишга астойдил киришганлар.

Фақат шу йилнинг ўзида туман хўжаликларида фаолларнинг ибратли ташаббуслари билан минг тупдан кўпроқ терак ва бошқа мевали дарахтларнинг кўчатлари ўтказилди. Бугун улар томир отиб, кўкармоқда. Айниқса Сусам, Телов, Қорахитой, Шодималик, Бирлик аҳоли пунктларида истиқомат қилаётган отахонлар кўча юзлари, йўл ёқаларини обод қилишда қишлоқ меҳнаткашларига бош-қош бўлишаётир. Туман хўжаликларидаги барча аҳоли пунктларининг ариқ, канал ва анҳорлари бўйларида отахонларнинг ҳимматлари билан ўнлаб гектар ёнғоқзорлар, жийдазорлар, бодомзорлар, нокзорлар ташкил этганидан қувонмай бўладими.

Шунинг учун ҳам бугун тумандаги Жалол Файзиев, Пўлат Кубаев, Зиёбек Эшматов, Исмоил Жўраев, Абдураҳмат Қодиров, Адҳам Мирзаев сингари азаматлар фақат мевали дарахтларни кўпайтириш, улардан катта-катта боғлар барпо этиш билан бетиним машғул бўлмоқдалар.

Кейинги пайтларда тадбиркорлик билан шуғулланаётган ўндан ортиқ кишилар фақат ширин-шакар мевалар, янги зироатлар, шунингдек, гўшт ва сут маҳсулотлари етиштирмоқдалар. Бу эса туман бозорларида нарх-навонинг пасайишига олиб келмоқда.

Ҳар бир тадбирда саркор бўлган отахонларга туман ҳокимлиги мададкор бўлмоқда. Ҳар байрамда, тантанали кунларда уларни йўқлаш, бола-чақаларига совға-саломлар улашиш, йигитларни ҳарбийликка кузатиш ва улар қайтиб келганида юз кўришиш маросимларини ўтказиб, нуронийларнинг дуои-фотиҳаларини олиш тадбирлари ҳам ёшлар тарбиясига ижобий таъсир кўрсатмоқда.

Сўнгги вақтда 50 дан ортиқ меҳнат ва уруш фахрийларининг Самарқанд ва Бухоро, Хева ва Қарши шаҳарларига кўпкунлик саёҳатлари уюштирилди. Бошқа бир гуруҳ қариялар эса Туркистон шаҳрига боришиб, хазрат Хўжа Аҳмад Яссавий қабрларини зиёрат қилишди. Бундай ибратли ишлар давом этмоқда.

Қариси бор уйнинг париси бор, деб бекорга айтилмаган. Бизнинг қарияларимиз жуда катта тажрибага эга бўлиш билан бирга ёшларга бош-қош бўлишиб, туманнинг ижтимоий-иқтисодий такомиллашуви ва тараққиётига баракали улуш қўшаётирлар.

Йўлдош СУЛАЙМОНОВ,
"Нуроний" хайрия жамғармаси
Оҳангарон туман бўлимининг раиси.

РАИС "ЁЗМАЙСИЗ" ДЕДИ

МУЛОҲАЗА

Раис дала ишларининг боришига оид мисоллар, рақамларни айтиб бўлгач, бир оз тин олди.

— Энди мен сизга ғалати бир воқеани айтиб берай, — деди у пиёлага қуйилган чойни узатиб, — бироқ, уни ёзмайсиз.

...Ғалла ўрим-йиғими якунланаётган кезлар эди. Ўша куни ҳам уйга ярим тунда қайтдим. Эрта тонгда туриб идорага келдим. Бироқ, иш жойига ўтирар эканман, ўзимни аллақандай нохуш ҳис қилдим. Бирданига бошимга оғриқ кирди. Назаримда иситмам ҳам кўтарилди. Ўриндиққа суянганча туролмай қолдим.

— Сизга нима бўлди, раис бува, — деди афтидан рангим оқариб кетганини кўрган қабулхона бекаси ҳам қўрқиб кетиб, — ҳозир мен...

У зум ўтмай иссиқ чой олиб келди, пиёлага қуйди.

— Мана бундан хўплаб олинг, ўзингизга келиб қоласиз. Лекин бўлмади. Шифокорни чақиришди. У менинг юрагимнинг уриши, қон томирини ушлаб, синчиклаб текширди.

— Ётиб дам олишингизга тўғри келади, — деди шифокор, — жуда қаттиқ чарчагансиз.

Шу аснода шифокор ҳали муолажасини тугатмаган ҳам эдики, эшик очилиб, ҳовлиққанча бригадир Аҳмад полвон кириб келди.

— Беодоблик қилганим учун узр, — деди у.

Мен сал сергак тортдим.

— Иш чатоқ, хўжайин, — деди у.

— Нима бўлди? — тезроқ гапирсанг-чи дедим мен, — қандай фалокат рўй берди?

— Ваҳима қилманг, хўжайин, — деди Аҳмад полвон, — унчалик эмас. Юқоридан икки одам келган эди. Улар ўт ўчириш маҳкамасиданмиз, дейишди. Ғаллазорларни айланиб юриб, туппа-тузук ишлаб турган "Кейс"ни тўхтатиб, устидаги юки билан бир чеккага чиқариб қўйишди.

— Нега?

— Машинани созлаб олинглар, дейишяпти.

Фиғоним фалакка кўтарилди. Ўзи битта "Кейс" машинасини юқоридан ялиниб-ёлвориб, илтимос қилиб, бир кунга олиб қолган эдик. Тилаб олган боламни эчки тепиб ўлдирди, деганларидек... уларнинг бу қилғилиғи қуюшқондан чиқяпти-ку.

Мен шифокорнинг ҳай-ҳайлаганига қарамай, ўрнимдан туриб кетдим. Кийимларимни кийиб, дарҳол ташқарига чиқдим. Машинага ўтирдим.

Бригадага етиб борганимда икки ёш йигит шийпонда бамайлихотир нималарнидир сўзлашиб ўтиришарди. Уларнинг атрофида эса беш-олти деҳқон уймалашиб юрибди. Ука, рухсат беринг, комбайнни ишга тушириб юборайлик, деб ялинишяпти. Лекин улар пинагини ҳам бузишмаётир. Йигитлар мени кўришгач, эринибгина ўринларидан туришди. Совуққина сўрашишди.

— Ҳозир биз учун ҳар дақиқа ғанимат-ку! — дедим мен йигитлар билан сўрашиб, — бу нима қилганларинг.

— Биз ўз бурчимизни бажардик, холос, — дейишди йигитлар. — Ахир машинанинг ўт ўчириш ва бошқа айрим қисмлари йўқ-ку. Қандай қилиб бу аҳволда комбайндан фойдаланиш мумкин. Бу — хавфсизлик қонун-қоидаларига зид!

Мен тутоқиб кетдим.

— Қани айтинглар-чи, — дедим, — ўша ўт ўчириш қисми машинанинг қаерида бўлиши керак, қаерига қўйиш зарур уни.

— Биз билмаймиз, — елка қисишди улар. — Бу ҳам майли-я, мабодо ғаллазорда ўт чиқиб қолгудек бўлса комбайндаги уни ўчириш учун фойдаланиладиган идиш қани?

Мен баттар хуноб бўлдим.

— Унақа идишнинг ўрнитаги йўқ ўзи! Хўш, бўлганда қаерда туриши керак? Комбайннинг кабинасида дейсанми? У ерда жой йўқ, сиғмайди.

Хуллас, мен қанча гапирмай, ҳаракат қилмай, улар тушунишни исташмасди. Буни қарангки, шу пайт ҳудуддаги ғаллазорлардаги "Кейс" машиналарининг ишлашини назорат қилиб юрувчи хорижлик мутахассислар келиб қолишди. Мен билан ҳол-аҳвол сўрашишгач, нима гап, нега машина ишламай тўхтаб турипти деб сўрашди. Мен вилоятдан келган "мутахассислар" билан ўртамизда бўлиб ўтган можарони айтиб бердим. Хорижлик мутахассислар ажабланиб, кулиб қўйишди.

— Бизнинг машиналаримизда бундай қисмлар умуман йўқ, бўлмайди ҳам, — деб айтишди улар. — Ҳаммаси ҳисобга олинган. Ўт чиқиши, асло мумкин эмас! Машина компьютер асосида ишлайди.

— Ана, эшитдингларми, — дедим мен "мутахассислар"га ўгирилиб.

Лекин улар барибир бўш келишмади.

— Ким билади, тилмоч бизга уларнинг гапини нотўғри таржима қилиб бердими, — деб ғудранди биттаси.

— Қанақа одамсизлар, ўзи! — дедим овозимни сал баландроқ кўтариб, — одамни жуда хуноб қилиб юбордиларинг-ку.

— Нега бақирасиз, — деди йигитлардан бири, — дўқ қилманг, раис бува. Биз хизматдаги одамлармиз. Иннайкейин, биласизми, мен кимнинг ўғлиман. Йигит виқор билан вилоятдаги таниқли раҳбарлардан бирининг номини айтди.

— Отангни жуда яхши танийман, — дедим мен. — Лекин сенларнинг бу қилғилиқларинг у кишига ҳам ёқмаса керак!

— Кўрамиз, — деди у.

Йигитлар билан ўртамизда яна аллақанча тортишувлар, баҳслар, қаттиқ-қуруқ гаплар бўлиб ўтди. Келишолмадик.

Ана шундан сўнг "ёш мутахассислар" зарда билан машиналарига ўтириб жўнаб қолишди. Бу менга қаттиқ таъсир қилди. Асабларимни таранглаштириб юборди. Бирдан яна бўшашиб, юрагимни чангаллаб қолдим. Шифохонада ўзимга келдим.

Гапнинг рости, раиснинг бу ҳикояси мени ҳам қаттиқ ҳаяжонлантирди. Худди шунга ўхшаш бир воқеа ёдимга келди. Пахтакор хўжаликлардан бирига борганимда раис суғориш тармоғидан келган ёшгина бир мутахассиснинг "билимдон"лиги ҳақида ташвиш билан гапирган эди. "Ўзи бизнинг ерларда сизот сувлари ниҳоятда юза, пахтага кўп сув қўйиб бўлмайди. У бўлса ҳозиргача ғўзани бор-йўғи икки марта суғорибсизлар. Бу кам-ку, деб менга ақл ўргатмоқчи бўлади-я. Ана шуни ўйларканман, бу воқеани ёзмасам виждонимга қарши иш тутган бўламан, деган қарорга келдим. Лекин раисга "гап" тегизмаслик учун хўжалик қайси туманда жойлашганлиги, номини, раиснинг исм-фамилиясини атайин айтмадим. Лекин гап эгасини топар. Ахир жамоатчилик билиб қўйсин. Халқ хўжалигининг турли тармоқларида ишлаётган тажрибали, ўз ишини пухта биладиган мутахассислар билан бирга онда-сонда бўлса ҳам билими саёз, ўз соҳасини яхши билмайдиган отаси таниш-билишларининг сояси давлатида илмгоҳни тугаллаб, ишга жойлашиб олган ғўр мутахассисларнинг фаолият кўрсатаётганлиги тармоқдаги одамларнинг шўри эмасми, ахир?! Ачинарлиси шундаки, улар ўзларининг ношудликларини, айбларини тан олгилари келмайди. Бу ҳам майли-я, сендан устун келмоқчи бўладилар. Демакки, асабингга тегиб, сенинг ишингга ҳалақит берадилар.

Мен бундайларни таъбир жоиз бўлса тирноқ орасидаги кирга ўхшатгим келади. Агарда сал ҳафсаласизлик қилсангиз ва қўлларингизни ювиб, бу кирни тозалаб турмасангиз, табиийки, сизга, соғлиғингизга зиён-заҳмат етказади. Зиён-заҳмат етказадиганларнинг эса эл-улус орасида бўлишига, хўжа кўрсинга, фақат ўз манфаатини ўйлаб фаолият кўрсатишига йўл қўйиб бўлмайди.

Носир РИХСИЕВ.

АЛЛОМА ИЗИДАН

Ўлкамизда жаҳон илм-фани ривожига муносиб ҳисса қўшган буюк фалакиётшунос олим Аҳмад Ал-Фарғоний таваллудининг 1200 йиллигини кенг нишонланишига катта ҳозирлик кўрилмоқда. Шу муносабат билан яқинда Миср Араб республикасининг Ўзбекистондаги элчихонаси томонидан уюштирилган телевикторина саволларидан бири узоқ вақт Мисрда яшаб, ижод этган ватандошимизнинг илмий фаолиятига тегишли эди. Тақдир тақозоси билан телевикторина ғолиби бўлдим. Мисрга йўлланма беришди. Бу ўлкага келганимда, олдимга қўйган мақсадим очиқ осмон остидаги бу эртакнамо мамлакатни кўриб, Аҳмад Ал-Фарғоний илмий мероси билан танишиш, унинг кашфиётларига Миср илм аҳли ва халқининг муносабатларини билиш эди. Мисрнинг қаерида бўлмайин, миллий музейи салномалариданми, улкан пирамидалару луқсор ва каркон қасрларидан, Асван ва Муқаттам тепалигидан улуғ бобомиз изларини қидирдим ва албатта у амалга оширган саҳоватли ишларнинг меваларини кўрдим.

Ал-ФАРҒОНИЙ ТАВАЛЛУДИНИНГ 1200 ЙИЛЛИГИ ОЛДИДАН

Мисриклар ватандошимизни, «Мунажжими аввал араби» (биринчи араб астрономи) деб улуғлашларига амин бўлдим. Чунончи, дунёдаги етти мўъжизанинг бири аталмиш Гиза мажмуининг улкан пирамидалари қурилишда ишлатилган ҳар бири 2,5 тонна бўлган 2,3 миллион сайқалланган тош блоклари ҳеч қандай қоришмасиз, фақат геометрия, математика, астрономия ва астрология қонунларига амал қилиб терилганидан, улар 5 минг йилдан бери қимир этмай туришидан ҳайратланиб, бизга ҳамроҳлик қилаётган шу ерлик мисршунос олимдан «Бу етти мўъжизанинг бирига ўз даврининг катта математиги ҳисобланган Аҳмад Ал-Фарғоний қизиқмаганмикан», – деб сўрадим.

– Ҳалифа ал-Маамун давридаги биринчи араб астроном-математиги Алфраганусни айтмаяпсизми, у буюк аллома пирамидаларга қизиқибгина қолмай, балки узоқ вақт бу тилсимот сирларини илмий нуқтаи назардан ўрганган ва кейинчалик унинг тадқиқотларидан Боғдод, Дамашқ расадхоналари қурилишида фойдаланилган. Бундан ташқари у қуёшнинг тутилиши, ернинг юмалоқлигини ҳам кашф этган, — деди.

Айтишларига қараганда Аҳмад Ал-Фарғоний Қоҳиранинг Муқаттам тепалигидаги Имом Шофеъий қабристонига дафн этилган. Аммо унинг қабрини аниқлаш мумкин бўлмагани сабабли шу ерда рамзий мақбара ўрнатилган. Муқаттам тепалигида бу буюк ватандошимиз руҳи-покларига Қуръон тиловат қилиб, Қоҳира Цитадели мажмуига кирувчи Муҳаммад Али обидасини зиёрат қилишни иҳтиёр этдик. Цитадел майдонидан Қоҳира худди кафтдагидай яққол кўриниб туради. Мисрда ҳеч бир нарсани ҳаяжонланмасдан, бепарво кўриб бўлмайди. Обидалар ўзининг такрорланмас архитектураси, жимжимадор мезана безаклари, сирли ва саловатли тароватi билан янада ҳайратингизни оширади.

Цитадель зиёратидан сўнг биз Қоҳиранинг Ал-Манъял районида, Нил қирғоғида ҳукмдор Ал-Мутаваккил таклифига кўра Ал-Фарғоний томонидан барпо этилган «Миқёсун Нил» томон йўл олдик. «Миқёсун Нил» мармар ва гранитдан қурилган улкан иншоот бўлиб, 10 метр пастликка олиб тушувчи тик зиналари бироз ваҳимали, мармар устунларга қўйилган белгилар ҳар йили Нил дарёсининг қанча кўтарилиб, қанчага пасайишини кўрсатар ва белгилар орқали йиллик сув миқдори аниқланар экан. Тилмочнинг ҳикоя қилишича «Миқёсун Нил» мамлакат иқтисодий ва ижтимоий ҳаётида муҳим ўрин тутган. То Асван тўғони қурилгунга қадар мамлакатда минг йилдан ортиқ вақт адолатни таъминлаб келган. Чунки мамлакат ҳокимлари «Миқёсун Нил» – нилометр белгиларига қараб, ҳосил қай даражада бўлишини аниқлашар ва шунга қараб деҳқонларга солиқ солишаркан. «XX аср пирамидаси» деб аталувчи Асван тўғони ҳам «Миқёсун Нил» лойиҳаси асосида қурилган. Аҳмад Ал-Фарғонийнинг бу буюк кашфиёти — нилометр бугун зиёратгоҳга айланган.

1952 йил 23 июлда мустақилликни қўлга киритган Миср халқи биринчи долзарб масалалар қаторида тарихий обидаларни муҳофаза қилиш марказини тузган ва шундан бошлаб бу тарихий обидалар асраб-авайлаб келинмоқда. Сафар давомида Миср халқи ва илм аҳли намоёндалари билан бўлган суҳбатларимиз бу юртда ҳам буюк аллома юбилейига катта тайёргарлик кўрилаётганини англатиб турарди.

Аҳмад Ал-Фарғонийнинг Англия, Франция, Германия, Италия, АҚШ, Бельгия, Голландия, Миср, Сурия ва Тунисда бир неча марта инглиз, немис, француз ва испан тилларида нашр қилинган асарлари яна қайта нашр қилиниш арафасида экан.

Мисрнинг Айн-Шамс, Ал-Азҳор, Қоҳира университети олимлари ҳам бу йил кузда Ўзбекистонда бўладиган серқирра олим юбилейига янги маълумотлар, янги топилмалар билан келиш ниятидалар. Улар «Бу қандай янги топилмалар эканлиги ҳозирча сир бўла қолсин», дедилар.

Сафар тугаб, бир олам таассуротлар билан юртимга қайтар эканман, қалбимда фахр, шукроналик ҳисси ҳукмрон бўлиб, жаҳон тан олган, ҳар бир сўзи, ҳар бир қадамидан илм-маърифат ёғилиб турган бобомиз билан фахрландим.

Ҳа, кўҳна тарихимиз шодасида якка маржон бўлган Аҳмад Ал-Фарғоний каби буюк алломаларимиз ўзларининг ўлмас ва ўчмас ишлари, илмий мерослари билан Она тарихимиз зарварақларини янада бойитгусидир.

Г. ЭРГАШХЎЖАЕВА,
Жаҳон иқтисоди ва дипломатия университети доценти, тарих фанлари номзоди.

ХАЛҚАРО ҲАЁТ

МАМЛАКАТЛАР • ОДАМЛАР • ВОҚЕАЛАР

“БОШ МАҚСАДЛАР ТЎҒРИ ТАНЛАНГАН”

Япониянинг Ўзбекистондаги Фавқулодда ва Мухтор элчиси Коичи Обата “Жаҳон” ахборот агентлиги саволларига жавоб беради.

— Жаноб элчи, Ўзбекистон ўз мустақиллигининг етти йиллигини нишонлаяпти. Ушбу муддат ичида озми-кўпми ютуқларга эришилди. Уларни Сиз қандай баҳолайсиз?

— Ўзбекистон мустақилликка эришганидан сўнг иккита муҳим вазифа — социалистик йўналишдаги жамиятдан демократик жамиятга ўтиш ва иқтисодий тизимни ислоҳ қилиб уни бозор муносабатлари сари йўналтиришни ўз олдига мақсад қилиб қўяди.

Етти йил ичида кўп ишлар қилиндими ёки оз, мен буни муҳокама қилиб ўтирмайман. Аммо шуни таъкидлашни истардимки, асосий мақсадлар тўғри танланган. Уларни амалга ошириш йўлида муайян ютуқларга эришилди. Бундай кенг кўламли вазифаларни ҳал қилиш кўп вақт талаб қилишини жуда яхши тушунаман. Аминманки, ўзбек халқи кўзланган мақсадларга эришиш йўлида барча куч-ғайратини ишга солади.

Ўтган йиллар — Ўзбекистон — Япония муносабатларида изчил ўсиш йиллари бўлди. Ўзбекистон Президенти Ислом Каримовнинг 1994 йилда Японияга ташрифи чоғида ушбу муносабатлар пойдеворига асос солинган эди. Ҳамкорлигимиз айниқса Ўзбекистон иқтисодий инфратузилмасини ривожлантириш соҳасида, ўзбекистонлик мутахассисларни бозор иқтисодиёти ва мамлакатингиз соғлиқни сақлаш негизини такомиллаштириш бўйича ўқув дастурлари доирасида олиб борилмоқда. Айни пайтда фаолият юргизаётган тўртта ўзбек-япон қўшма корхонаси менимча мамлакатларимиз салоҳиятлари учун камлик қилади. Томонларнинг саъй-ҳаракатлари натижасида ушбу муаммо ҳам ўз ечимини топади, деб ўйлайман.

Ўтган йили июнь ойида Япония бош вазири Евроосиё йўналишини мамлакат ташқи сиёсатининг устивор йўналишларидан бири сифатида эълон қилган эди. Унда Марказий Осиё давлатлари, хусусан мазкур минтақада муҳим ўринни эгаллаган Ўзбекистон билан муносабатларни мустаҳкамлашга катта эътибор қаратилган.

Тожикистондаги нотинч аҳвол, қўшни Афғонистонда кўп йиллардан бери давом этаётган уруш бизнинг ҳукуматимизни ташвишга солмоқда. Маълумки, мамлакатимиз ушбу келишмовчиликларни бартараф этишда БМТ доирасида, хусусан минтақага сиёсий маслаҳатчилар юбориб фаол иштирок этиб келмоқда. Улардан бири яқинда БМТ миссиясининг бошқа ходимлари гуруҳи билан бирга Тожикистонда жангарилар томонидан отиб ўлдирилди. Ҳатто шу ҳам бизни минтақада барқарорликни таъминлашда иштирок этиш бўйича олган мажбуриятларимиздан воз кечишга тўсиқ бўлолмайди.

Япония Ўзбекистон билан ҳамкорликка кўп ўн йилликларга мўлжалланган узоқ муддатли дастур сифатида қарайди. Ўйлашимча кўпчилик ҳамкорларингизнинг қарашлари ҳам ана шундай. Ҳатто яқинда қатор Осиё мамлакатларини ларзага солган молиявий бўҳрон Ўзбекистон фойдасига ҳал бўлди. Ҳам қулай бозор шароитлари, ҳам бой табиий ресурсларга эга давлатга қизиқиш кескин ошди. Бундай шароитларда мамлакатингиз олдида турган вазифа — чет эллик ҳамкорларингиз томон ҳаракатни давом эттиришдир.

— Жамиятни ислоҳ этишдаги тажрибамизни хорижда “Тараққиётнинг ўзбек модели” деб аташади. Шахсан Сиз ана шу моделда мамлакат ва унинг фуқаролари учун энг муҳим нарса сифатида нимани белгилаган бўлар эдингиз?

— Ислоҳотларингизда “фалаж терапеяси”нинг йўқлиги, унинг босқичма-босқич амалга оширилиши диққатни тортади. Мамлакатдаги ижтимоий-сиёсий барқарорлик, фуқароларнинг ижтимоий ҳимояланганлиги катта аҳамият касб этади.

Ўзбекистон ҳукуматининг сиёсати ўз халқининг тарихи, маданияти, анъаналарига таянади. Бу жуда муҳим. Бошқа тараққиёт моделларига, ҳатто ижобий натижалар берган бўлса ҳам уларнинг кетидан эргашишнинг ҳожати йўқ. Чунки сиз америкалик ҳам, япониялик ҳам, олмониялик ҳам эмассиз. Нима бўлишидан қатъий назар сизларники ўзбекона ислоҳотлар бўлади. Шу сабабларга кўра ушбу модель бошқа ривожланаётган мамлакатларда кутилган натижани бермаслиги ҳам мумкин. Бундай тажрибани ўрганиш лозим ва шарт, аммо уни кўчириш мумкин эмас.

Масалан, япон тажрибасини олайлик. Ўтган асрнинг иккинчи ярмида Мэйдзи ҳукумати томонидан амалга оширилган ислоҳотлар япон жамияти ва иқтисодини замонавийлаштирилишининг жадаллашувига кучли туртки берган эди. Лекин бу умуман бошқа давр эди. Ислоҳотчилар ҳар доим муайян тарихий шароитларни, тараққиётнинг умумжаҳон ғоясини эътиборга олишлари зарур.

Шу нуқтаи назардан ҳатто Япониянинг нисбатан яқинда, Иккинчи жаҳон урушидан кейинги иқтисодий ривожланиш тажрибаси ҳам, ҳоҳ у бизни иқтисодда жаҳоннинг илғор давлатлари қаторига чиқарган бўлса ҳам эҳтиёткорликни талаб этади. Жаҳон хўжалиги урушдан кейинги йилларда бугунгидек яхлит ва бир-бирига боғлиқ бўлмаган. Ҳар бир давлат муаммоларини ўзича ҳал қилган. Бугунги кунда эса ҳар бир мамлакат бошқа давлатлар билан иқтисодий ва молиявий алоқаларининг мавжудлиги ва савиясига қараб дунё ҳамжамияти билан боғланган. Булар ҳукумат сиёсатида, ислоҳотлар стратегияси ва тактикасида эътиборга олиниши зарур.

— Ўзбекистон халқига унинг асосий байрами арафасида қандай тилакларингиз бор?

— Албатта, барча ўзбекистонликларга соғлиқ ва бахт тилайман. Бу ўринда мен “бахт” деганда ҳам маънавий, ҳам моддий жиҳатларни назарда тутяпман...

Суҳбатни “Жаҳон” АА мухбири Олег ШАТУНОВСКИЙ ёзиб олди.

БАҒДОД ҚАРОРИ “МАҚБУЛ ЭМАС”

➧ ГАЗЕТАМИЗНИНГ ўтган сонида хабар берганимиздек, Ироқ маъмурлари билан БМТ махсус комиссияси раҳбари ўртасида келишмовчиликлар пайдо бўлгач, Р. Батлер Нью-Йоркка учиб кетган эди. У тайёрлаган маърузa билан танишиб чиққан Хавфсизлик Кенгаши аъзолари ҳамда БМТ Бош котиби Кофи Аннан Ироқ томонининг олға сурган даъволарини мақбул эмас, деб топди. Маълумки, Ироқ раҳбарияти комиссия аъзолари АҚШ манфаатларини кўзлаб, ҳаракат қилмоқда, деган эди. Шу билан бирга комиссия таркибига Хавфсизлик Кенгашига аъзо давлатлар вакиллари киритилишини талаб қилди. Шунингдек, комиссия бош қароргоҳининг Нью-Йоркда эмас, балки, Вена ёҳуд Женева шаҳрида бўлишлиги, комиссия таркибига Ироқ кузатувчисининг киритилиши кабилар ҳам даъволар қаторидан жой олди. Эндиликда Бош котиб Кофи Аннан Ироқ билан БМТ муносабатларида янгича йўналишни излаб топиш лозим, деган фикрни илгари сурди.

КОНГО ҚОНГА БУЛҒАНМОҚДА

➧ СОБИҚ ЗАИР — Конго Демократик Республикасидаги қуролли тўқнашувлар тобора авжига чиқмоқда. Исёнчиларнинг асосий мақсади президент К. Л. Кабилани ағдариш эканлиги сир бўлмай қолди. Исёнчилар энг катта ҳудудлар Кисангани, Увира шаҳарларини қўлга киритиш арафасида турибдилар. Шу орада можаронинг бошида дафъатан йўқолиб қолган ташқи ишлар вазири Бизима Караха топилди. У қабиладошлари — тутсилар томонига ўтиб кетган экан. Конгодаги аҳволдан ташвишланган қўшни мамлакатлар келаётган шанба куни мазкур минтақадаги давлат бошлиқларининг учрашувини ўтказиш ниятида турибдилар.

ПРОКУРОР ҚОТИЛИ... ПРОКУРОР

➧ ЯҚИНДА Арманистоннинг бош прокурори Генрик Хачатрян ўз хонасида отиб ўлдирилган эди. Унинг қотили собиқ транспорт прокурори Арам Карапетян эканлиги маълум бўлди. Чунки, у бош прокурор жонига қасд қилгандан сўнг баайни шу ерда ўзини ўзи отган экан.

Сўнгги кунларда терговгуруҳи томонидан собиқ транспорт прокурорининг уйи тинтув қилинди. Ашёвий далиллар унинг суиқасдга тайёргарлик кўриб юрганлигидан дарак бермоқда.

КОРИГОВНИНГ КЎРГИЛИГИ

➧ ИНГУШИСТОН ички ишлар вазири вазифасини бажарувчи Дауд Коригов шу йил 3 март куни Москвада ҳибсга олинган эди. РФ бош прокуратураси унга ўз лавозимини суиистеъмол қилишликда ҳамда қўл остидагиларга нисбатан тазйиқ ва куч ишлатишликда айбланган эди. Куни кеча Д. Кориговнинг иши Ингушистон Республикаси Олий судига топширилди.

(ЖАҲОН ОММАВИЙ АХБОРОТ ВОСИТАЛАРИ ХАБАРЛАРИ АСОСИДА ТАЙЁРЛАНДИ).

ШАХМАТЧИЛАРИМИЗ САРДОРИ

Халқаро гроссмейстер Рустам Қосимжоновнинг номи эндиликда нафақат бу қадимий ақл-идрок ўйини – шахмат мухлислари тилидан, балки кенг жамоатчилик эътиборидан узоқлашмай қолди. Бу тўғрида ўз фикр-мулоҳазаларимизни баён қилишдан олдин шунга бевосита ёки билвосита бир воқеани мухтасар тарзда эслатиб ўтишни жоиз, деб топдик.

Бундан 30 йилча муқаддам камина Тошкент шаҳар ўқувчилар саройи қошидаги шахмат тўгарагига раҳбарлик қилардим. Кунларнинг бирида машғулот ўтаётган хонамизга олмалиқлик шахматчилар оиласининг бошлиғи Тожихон ака Аъзамов билан унинг кенжа ўғли Георгий кириб келишди. Уларни тўгарагимиз аъзолари дилдан қарши олишди. Мен болаларга Аъзамовлар ҳақида кўп-кўп ҳикоя қилиб берганлигим ва улар ўйнаган айрим партияларни намойиш тахтасида кўрсатганлигим туфайли болаларнинг Аъзамовларга нисбатан меҳри баланд эди.

Георгийнинг катта-катта тийрак кўзларидан бир нарсани фаҳмлаб олиш қийин эмас эди. Мен тўгарак аъзоларига мусобақани давом эттириш хусусида кўрсатма бергач, Георгийнинг олдига шахмат тахтасини суриб қўйдим. Ўз олдига қора доналарни тера бошлагач, эътироз билдирмадим. Ҳа, мени устоз сифатида билиб ҳурмат бажо келтираётган эди. Ўша йили қишда ўтказилган Олмалиқ шаҳар биринчилигида 12 ёшли Георгий шаҳар чемпиони бўлгани ва спорт усталигига номзод даражасига етишган эди. Болалар ўртасида эмас, балки катталар ўртасида чемпион бўлган эди. Айни чоғда мен билан дона сурищга шошилаётганининг боиси ҳам: «Мени бир синаб кўринг, устоз» қабилида эди. Жанг бошланди. Тожихон ака ҳакамлик қиларди. Хулласи калом, бир соатча давом этган кураш оқибатида менинг бир пиёдам ортиб қолди. Бироқ руҳли ўйин охирларида ундан фойдаланиш осон иш эмас, бу томонларнинг кучи тахминан тенг бўлганди, албатта. Ютиш учун барча имконият ва усулларни ишга солиб кўрдим. Ёш рақибим эса пинагини бузмай, таҳлилларни бартараф этар, «Бошқаларига ҳам тайёрман» деганидек тахтадан кўзини узмасди. Ҳа, ортиқча пиёда билан ғалабага эришишнинг иложи бўлмагач, дуранг таклиф қилишдан ўзга чорам бўлмади. Маҳорати учун оталарча унинг пешонасидан ўпиб қўйдим. Орадан тахминан бир ой ўтгач, ота-бола яна хонамизга кириб келишди. Тахтага доналар терилди, кураш бошланди. Бу гал ҳам устунлик мен томонда бўлса-да, Георгийнинг ажабтовур қаршиликларини синдира олмадим. Яна дуранг.

Бу икки партия тафсилотлари билан тўгаракдаги кўп сонли шогирдларимни таништирар эканман, Георгийнинг билими, маҳорати ва, қолаверса, одоб-ҳулқи ҳақида мароқ билан ҳикоя қилиб берганим, бу болаларда яхши таассурот уйғотгани ҳали-ҳали ёдимда.

1966 йилнинг ёз ойлари эди. «Ўзбекистон овози» газетасининг навбатдаги сонларининг бирида «Доналар мафтуни» номли мақолам босилиб чиқди.

Сезиб турганингиздек, мақола шахмат маҳорати йўлларидан шиддат билан илгарилаб бораётган ака-ука Аъзамовларга бағишланган эди. Унинг сўнгида: «Агар республикамиздан биринчи бўлиб ким гроссмейстерликка эришади деган савол туғилса, мен Аъзамовлардан бири, аниқроқ қилиб айтадиган бўлсам, бунга Георгий мушарраф бўлади, деган бўлар эдим”, дея таъкидлаган эдим.

Худди шундай бўлди: ака-укалар олдинма-кейин спорт устаси довонидан ошиб борар, лекин гроссмейстерлик сари олға қадам ташлаётгани Георгий эди ва ниҳоят 17-18 йилдан сўнг у роппа-роса 30 ёшида Марказий Осиёда биринчи бўлиб энг юксак унвон эгаси бўлди. Бирин-кетин собиқ иттифоқ мусобақаларида ва кўпгина халқаро турнирларда юқори натижаларга эриша бошлади. Ҳатто ўз вақтида шахмат оламини лол қолдирган Михаил Тальдек забардаст шахматчи ҳам Георгийнинг зарбаларига дош беролмаган вақтлар бўлди...

1986 йил август ойида Севастополда ўтказилган мамлакат биринчилиги саралаш мусобақасини ҳам муваффақиятли якунлагач, Георгий...

Тундек қаро этиб юрагимни ҳам
Хабар етиб келди кечаси.
Менинг Жора исмлик укам,
Тожихон аканинг Кенжаси.

Қадам қўйган эдинг шахмат
Тожининг курашгоҳи остонасига.
Отанг манглайига сиғмадинг,
Сиғмадинг ўзбекнинг
пешонасига.

Қайта туғиларми ўғлон
сенингдек,
Қанча юксак эди тилагинг.
Юраги ёрилиб кетган лочиндек
Баландликдан ногоҳ қуладинг.

Мухлис эдим, ҳар бир ғалабанг
Менга эди мисоли тўйдек.
Сен музаффар кетдинг, биз,
ҳа, аттанг,
Бизлар сени бой бериб қўйдик.
(Эркин Воҳидов).

Икки-уч йиллик гроссмейстерлик даврида Георгий Аъзамов авлодларга шунчалик бой мерос ато этдики, улар жаҳоннинг етакчи шахматчилари қатори тез суръатлар билан юксак чўққиларни забт этаётган ўзбек ёшларига ҳам улкан ибрат бўлди.

Истиқлол фарзандлари

Дастлабки олтмиш йил мобайнида атиги битта гроссмейстерга эга бўлган бўлсак, кейинги 7 йил ичида нақ 7 нафар юксак унвон соҳибига эга бўлдик. Бу истиқлол шарофатидир. Мустақиллик, эркинлик, яратилаётган шарт-шароитлар ва қолаверса, улуғ аждодларимиздан мерос ички потенциал имкониятларимизни рўёбга чиқараётганимиз ҳам бир далилдир.

Чамаси, минг йиллар олдин дастлабки шатранж рисолаларини яратган ўз замонасининг гроссмейстери бўлган ас-Сулий, Наим, Раброб, Абулфатҳ Аҳмад, Али Шатранжий – Самарқандий, Мавлоно Соҳиб ва бошқалар Ал-Хоразмий, Ал-Фарғоний, Фаробий, Беруний, Амир Темур, Улуғбек ва Навоийларнинг замондоши бўлганликлари бежиз эмас, албатта.

Агар спорт усталигига номзодликдан гроссмейстерликкача бўлган масофа Аъзамов учун 18 йилни талаб этган бўлса Рустам Қосимжонов бу йўлни атиги 4 йилда босиб ўтди. Бу уларнинг салоҳият даражаси ўртасидаги фарқ эмас. Асло! Балки юқорида айтганимиздек, мавжуд шарт-шароитлар мевасидир. Рустам 10 ёшларданоқ элга танила бошлади, республикамизнинг кўп карра чемпиони, спорт устаси Александр Грушевскийдан олган сабоқлари жуда самарали бўлди. Дастлаб болалар ва ўсмирлар ўртасида, сўнгра катталар орасида ҳам кўзга ташланиб қолди. 1994 йил унинг шахматчилик фаолиятида бурилиш ясади. Ўша йили навбатдаги Ўзбекистон чемпионати Амир Темур таваллуд топган Шаҳрисабз шаҳрида ўтказилиб, унда 15 ёшли Рустам учинчи совҳрин ва миллий спорт устаси ривожини қўлга киритди. Унинг ўйинларидан камолот пиллапоялари сари дадил одимлаётгани сезила бошланди.

Ўсмирлар орасида Осиё чемпиони, жаҳон биринчилигида эса, совриндорлар сафига кира бошлагани унинг кейинги муваффақиятларига пойдеворлик вазифасини ўтади. Бирин-кетин Рустам Германия, Бельгия, Франция, Голландия, Польша, Ҳиндистон, Хитой, Бирлашган Араб Амирликлари ва бошқа мамлакатларда ўтказилган нуфузли халқаро мусобақаларда ғолиблик ва совриндорлик нашидасини сура бошлади. 1996 йили Ереванда ўтган жаҳон олимпиадасида унинг машҳур гроссмейстер Кристианцен устидан эришган ютуғи вакилларимизнинг АҚШ терма жамоаси устидан ғалабасини таъминлади. Рустамнинг назарий билимларини оширишда Президентимиз совға қилган замонавий компьютер жуда қўл келди.

1997 йил Рустам Қосимжонов учун, айни вақтда мамлакатимиз жамоатчилиги учун ҳам бир умр эсда қоларли бўлди. Рустам 18 ёшида биринчи марта республика чемпионлигини қўлга киритди ва шу туфайли халқаро гроссмейстерлик унвонига сазовор бўлди.

Жаҳоннинг энг ёш, энг иқтидорли шахматчилари сафидан жой олган Рустам Қосимжонов Президентимизнинг махсус Фармонига биноан «Ўзбекистон белгиси» кўкрак нишони билан тақдирланди, бунга қўшимча тариқасида Президентимизнинг яна бир совғаси – такомиллашган компьютер инъом этилди. Бундай оталарча ғамхўрлик Рустамга қўш қанот бағишлади. Яқинда Қозоғистоннинг курорт шаҳарчаларидан бирида навбатдаги шахсий жаҳон биринчилигининг минтақавий турнири Қосимжоновнинг ёрқин ғалабаси билан ниҳоясига етди. Шартга кўра, у шу йил охирларида Испанияда ўтадиган жаҳон биринчилигининг навбатдаги босқичига йўлланма олди. Бу улкан чўққидир.

Яқинда республикамизнинг бир гуруҳ тарихчи олимлари ва журналистлари билан суҳбатда Президентимиз Рустам Қосимжоновнинг номини тилга олар экан, бўлғуси ёш академикларимиз сафи ана шундай тафаккур соҳиблари ҳисобига кўпаяди, деди. Бу мустақил мантиқий тафаккур мактаби саналмиш қадимий шахматга бўлган ишонч, меҳр-муҳаббат рамзидир. Ҳа, қадим замонларда Ажам мамлакатларида имконияти бор кишилар фарзандлари учун тарбиячи сифатида шахматчи танлаганлари бежиз эмас. Шахматни билмайдиган болалар биладиганларга қараганда ота назаридан йироқда бўлган.

Куни кеча Қосимжоновлар оиласи учун айни кўнгилгидек воқеа юз берди: Ўзбекистон Республикаси Миллий Банки бошқаруви уларга икки хонали квартира калитини тақдим этди. Ижод учун шароит янада яхшиланди. Бу воқеадан айниқса ота меҳридан эрта айрилган, уч фарзандини вояга етказган Меҳри аянинг боши кўкка етганлиги кўзларидан намоён бўлиб туради.

Кўркам, истараси иссиққина бу йигитча – Рустам ҳар жиҳатдан шахмат маҳоренти дейсизми, умумий мушоҳадасининг кенглиги жиҳатидан ҳам, қолаверса хулқ-одобда ҳам ҳаммага, айниқса ёшларга ибрат ва намуна.

Мадомики, ўлкамиз шахмат ватанларидан бири экан, шунга яраша мавқеимиз ҳам юксалиб бормоғи, янги-янги Рустамларни кашф этмоғимиз зарур. Мамлакатимиз шон-шуҳрати ва орияти учун майдонга тушувчи вакилларимизга эндиликда шахмат кошоналари, саройлари ярашади, албатта. Шахмат – инсон маданиятининг бир кўринишидир, унда маънавият ва маърифат қирралари жамланган. Илло, бу йўлда қилинажак саъй-ҳаракатлар бежиз кетмайди, асло.

Мамажон МУҲИДДИНОВ,
Ўзбекистон шахмат федерациясининг биринчи вице-президенти.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 1998 йил 3 апрель № 144-сонли қарорига асосан Тошкент вилояти пиллачилик ширкатларини мувофиқлаштирувчи КЕНГАШ

ТУГАТИЛДИ.

Унинг негизида ТОШКЕНТ ВИЛОЯТИ “ПИЛЛА” АКЦИЯДОРЛИК БИРЛАШМАСИ тузилди.

“Пилла” акциядорлик бирлашмаси вилоят пиллачилик ширкатларини мувофиқлаштирувчи Кенгашнинг ҳуқуқий вориси ҳисобланади.

Об-ҳаво

РЕСПУБЛИКА об-ҳавони кузатиш бош бошқармасидан олинган хабарларга қараганда, 12-16 август кунлари пойтахтимиз ва Тошкент вилоятида об-ҳаво мўътадил келади. Ҳарорат кечалари 18-23, кундуз кунлари эса 33-38 даражага етади.

Шу кунларнинг иккинчи ярмига бориб ҳаво бирмунча ўзгаради. Айрим туманларда ёмғир ёғиб, момақалдироқ бўлиши эҳтимоли бор. Момақалдироқ пайтида шамол кучайиб ҳар сонияда 15-17 метрга етади. Ҳаво ҳарорати бироз пасаяди. Кечалари 15-20, кундуз кунлари 29-34 даража атрофида иссиқ бўлади.

Тошкент вилояти ички ишлар бошқармаси раҳбарияти ва шахсий таркиби Оҳангарон шаҳар ички ишлар бўлими бошлиғи милиция подполковниги Йўлдошмат Ҳусановга падари бузруквори

Абдусалом ҲУСАНОВнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ • TOSHKENT HAQIQATI

Муассис: ТОШКЕНТ ВИЛОЯТИ ҲОКИМЛИГИ

Бош муҳаррир Фатҳиддин МУҲИДДИНОВ

Манзилимиз: 700000, Тошкент шаҳри, Матбуотчилар кўчаси, 32.

Телефонлар: хатлар ва оммавий ишлар бўлими: 133-40-48. Эълонлар: 133-99-15, 136-57-27.

• Эълон ва билдирувлардаги факт ҳамда далилларнинг тўғрилиги учун реклама ва эълон берувчилар масъулдир.

Рўйхатдан ўтиш тартиби: №8. Буюртма Г-0159. Ҳажми – 2 табоқ, офсет усулида босилди, қоғоз бичими А-2. Саҳифаловчи: Музаффар ҚЎЧҚОРОВ. Адади 8.777 нусха.

“Шарқ” нашриёт-матбаа концерни босмахонаси. Корхона манзили: “Буюк Турон” кўчаси, 41-уй. Нашр кўрсаткичи: 64672. Босишга топшириш вақти – 20.30. Босишга топширилди –21.15. 1 2 3 4 5 6